N°. 20. **Donderdag 30 Juli 1903.** **3de Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **791 Loosduinscheweg,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ____________
wonende te ____________ *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ________
________ den ________ 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur:

Door bemiddeling van Z. E. den Minister van Koloniën ontvingen wij eenige dagen geleden den hieronder volgenden brief van Z. E. den Gouverneur van Curaçao:

»Willemstad, den 6n Juni 1903.

Naar aanleiding van Uw brief dd. 9 Februari 1903, heb ik de eer hierbij in Uwe welwillende belangstelling aan te bevelen, eene collectie vlechtwerk uit deze kolonie afkomstig. Behalve op de hoeden en de z.g. Arubiaansche nestjes zijn geen prijzen vermeld, waarom ik U beleefd in overweging geef om de verschillende artikelen in Holland zelf te doen prijzen en later die prijzen te willen opgeven met vermelding van de artikelen, die door de vereeniging zullen worden geacht in de termen te vallen om bij voortduring afzet in Nederland te kunnen vinden, opdat door mij de vervaardigers in kennis met dezen prijs kunnen worden gesteld, door hen zal kunnen beslist worden, of zij al dan niet in staat zullen zijn, voor die prijzen geregeld te leveren.

Hoogstwaarschijnlijk zullen niet alle toegezonden voorwerpen in de termen vallen voor een geregelden verkoop, o. a. het model vischfuik van St. Martin N. G., de mandjes van Saba enz.; met betrekking tot deze zaken richt ik het beleefde verzoek tot U om deze voorwerpen te zijner tijd wel te willen toezenden aan het Koloniaal Museum te Haarlem.

Tevens maak ik van deze gelegenheid gebruik, om eene kleine verzameling dameshandwerken, waarop de prijzen vermeld staan, waarvoor die verschillende artikelen alhier geregeld zullen kunnen worden gemaakt, in te sluiten.

Ik houd mij aanbevolen om te zijner tijd de verschillende mededeelingen, waaromtrent deze toezending U aanleiding mocht geven, en het bedrag, waarvoor een en ander door Uwe tusschenkomst eventueel wordt verkocht, te ontvangen.

Bij voorbaat zeg ik U dank voor hetgeen Uw vereeniging zal willen doen ter bevordering van de vlechtindustrie in deze kolonie.

Eindelijk veroorloof ik mij de mededeeling, dat, waar wellicht niet alle artikelen een vorm hebben of afgewerkt zijn op de wijze, die in Nederland verlangd mocht worden, ik niet twijfel, of, wanneer de ten dezen aanzien te maken opmerkingen aan de vervaardigers worden overgebracht, aan deze eischen zal zijn tegemoet te komen. De vlechtindustrie verkeert hier wel is waar in primitieven toestand, maar juist het armste gedeelte der bevolking houdt zich er mee bezig, voor wie het een bijzondere uitkomst zou zijn, zoo aan deze industrie door middel van Uwe vereeniging uitbreiding zou kunnen worden gegeven.

De Gouverneur van Curaçao,
Jhr. J. O. DE JONG VAN BEEK EN DONK.»

De bedoelde goederen werden verzonden met het stoomschip Prins Willem V, van den K. W. I. maildienst en zullen door de Vereeniging worden ontvangen door de goede zorgen van den eerstaanwezend ambtenaar van het Koloniaal Etablissement te Amsterdam.

Aan onze Commissie ter bevordering van Indische Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt hebben wij opgedragen om aan het verzoek en de verschillende aanwijzingen van den Gouverneur van Curaçao te voldoen.

II. Van het Dagelijksch Bestuur:

Aan de Secretarissen der Afdeelingen werden door ons verzonden de noodige exemplaren der bij K. B. van 28 Februari 1903 no. 8 goedgekeurde statuten in een zelfde omslag gebonden met het in de Algemeene Vergadering van 30 April 1903 vastgestelde Huishoudelijk Reglement der Vereeniging.

Voor de Afdeeling 's Gravenhage werd ook het Huishoudelijk Reglement der Afdeeling bijgevoegd.

Van die statuten en reglementen moet aan ieder van de leden der Afdeelingen een exemplaar worden uitgereikt. Leden, die ze niet mochten ontvangen, kunnen reclameeren.

Aan de Vereenigingsleden, die niet tot eene Afdeeling behooren, worden ze door den Secretaris van het Hoofdbestuur toegezonden.

De bij de Afdeelingen overblijvende exemplaren zijn bestemd om telkens aan nieuw-toetredende leden te worden gegeven.

Op dezelfde wijze zal binnenkort worden gehandeld met de jaarverslagen over 1902, waarbij de ledenlijsten, ook van de Vereeniging in Oost-Indië.

Koloniale Congressen.

Terwijl J. H. met P. F. Abell in discussie was over de beste manier om bij het Nederlandsche volk belangstelling op te wekken voor zijne koloniën en bezittingen tusschen de tropen, heeft hij een middel, dat daartoe dienen kan, vergeten, een middel, dat ook zeker wel zal liggen op den weg der Vereeniging «Oost en West», al werd het ook niet met zoovele woorden in het statuair program der Vereeniging aangewezen; wij bedoelen: het houden van *Koloniale Congressen.*

Er wordt over het nut van het houden van congressen zeer verschillend geoordeeld. Gewoonlijk zijn er aan die samenkomsten enkele feestelijkheden vast en dit geeft aanleiding, dat ze ten onrechte door velen worden beschouwd, als in de voornaamste plaats aangelegd op pretmakerij. Vooral de internationale congressen staan in dit opzicht in niet al te besten reuk. Daarenboven zijn wij, Nederlanders, in doorslag geen congres-menschen; wij zijn dikwijls maar al te zeer overtuigd, dat er van anderen, vooral uit het buitenland, voor ons weinig te leeren valt! Toen er onlangs sprake was van 't houden eener internationale tentoonstelling voor de visscherij met een daaraan verbonden congres, waren enkele vakmannen er sterk op tegen, omdat dan die vreemde snoeshanen ons de kunst maar zouden komen afkijken!

Wij herinneren ons maar één, sedert jaren periodiek terugkeerend internationaal congres, dat bij ons te lande populair is geworden; het zoogenaamde scheepvaartcongres. En dit is te danken aan de groote sympathie, die het ondervond bij 't Kon. Inst. van Ingenieurs.

Wat het houden van *nationale* congressen betreft, is er in de laatste tijden wel eenige kentering ten goede gekomen. Wij hebben meermalen gelezen en ook door hen, die het weten kunnen, met nadruk hooren zeggen, dat wij nooit zulk een goede «gezondheidswet» en zulk eene, nog betere «woningwet» zouden hebben gekregen, wanneer de grondstof daartoe niet telken jare ter dege in een nationaal congres, dat in de gunst der Regeering stond, was behandeld geworden.

Waarom zouden dan ook de vele, belangrijke, koloniale wetten, die wij nog te wachten hebben, niet door koloniale congressen voorbereid kunnen worden?

Zou b.v. de vraag: of Nederland den plicht op zich moet nemen, gedurende eenige jaren op de een of andere wijze *belangrijk* bij te dragen in de kosten, die voor het herstel van het economisch evenwicht in Oost-Indië, *dringend noodig zijn*, niet door een internationaal congres kunnen worden behandeld, vóór ze aan de Tweede Kamer werd voorgelegd?

Twee staatkundige partijen, de S. D. en de V. D., stelden een koloniaal program vast, dat hoofdzakelijk kwam uit het brein van één harer leden en toen «Moederland en Koloniën» daarna zulk een program onderhanden nam, werd het wel ampel van alle kanten besproken, door een clubje belangstellende Indischgasten, leden der Vereeniging, maar er ontbrak aan die discussiën het cachet, dat het verkondigen en vernemen der niet minder medetellende meeningen van enkele niet-Indiërs er aan zou hebben kunnen geven. En ook onder de Indisch-gasten zelve was de variëteit onvoldoende. Slechts zelden komen er niet-hagenaars op de vergaderingen van M. en K., terwijl er onder de leden van het Indisch Genootschap, de zuster van het Kon. Instituut voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde niet weinigen zijn, die het overbodig schijnen te vinden, dat er ook buiten hunnen kring van deskundigen nog over kononiale staatkunde en economie gehandeld wordt!

Door de Nederlandsche Afdeeling van de N. Indische Mij. van Nijverheid en Landbouw werd in 1900 beproefd om een congres bij elkander te krijgen, waarin de noodzakelijkheid van betere en krachtigere irrigatie, gepaard aan waterkeering en waterafvoer zou worden verhandeld en waarin dan van zelve het: «Wie zal het betalen?» zou zijn ter sprake gekomen. Zij riep de besturen van de Kamers van Koophandel in de voornaamste plaatsen van ons land en van tal van andere Vereenigingen en Maatschappijen bij elkander om een groote samenkomst van het Nederlandsche volk voor te bereiden. Maar zij klopte bijna overal aan doovemansdeur; men had een rijke verscheidenheid van redenen om zich te onthouden en het resultaat was de bekende Openbare vergadering in den Haag, onder de vleugelen van *Indische Landbouw en Nijverheid, Oost en West* en *Moederland en Koloniën;* de Vergadering van welke de tot nog toe onverhoorde roepstem uitging om in de eerste plaats door betere bevloeïing en waterbeteugeling — het meest voor de hand liggend middel —, de productie van Java's velden te verdubbelen.

Van 22 tot 24 Augustus 1898 werd ter gelegenheid der Tentoonstelling van Vrouwenarbeid, waarin ook Oost- en West-Indië hunne afdeelingen hadden, te 's Gravenhage eene driedaagsche samenkomst gehouden tot bespreking van «den arbeid der vrouw op maatschappelijk gebied in onze Indische bezittingen» en hoewel, blijkens het aangeteekende in het verslag, de deelneming niet zoo groot was, als men gerekend had dat ze zijn zou, kan toch gerust gezegd worden, dat dit eerste Nationaal Koloniaal Congres goed is geslaagd.

Belangrijke bijdragen werden geleverd:

De heer *R. A. van Sandick* sprak een inleidend woord over den beschavenden invloed der vrouw op de Europeesche samenleving in Ned.-Indië,

FEUILLETON.

INDIË (zonder de Engelschen).

VERTAALD NAAR PIERRE LOTI.

Op weg naar Indië.

Op het middaguur in de Roode-Zee. Licht, overal licht, zooveel licht, dat men geheel in bewondering en verwondering opgaat; juist als wanneer men uit een soort van half duister komende, op eens het volle licht in de oogen krijgt, die zich al wijder en wijder openen, om al helder en meer helder te zien. En zeer snel heeft deze verandering plaats, met onze hedendaagsche vaartuigen, die niet meer van den wind afhankelijk zijn, en u uit den Noordschen herfst zonder merkbaren overgang in den eeuwigdurenden zomer verplaatsen.

Op de donkerder blauw gekleurde wateren spelen schitterende lichtstralen als zilveren franjes. De hemel lijkt verder van de aarde verwijderd; de wolken, die zich scherper afteekenen, schijnen hooger in de lucht te hangen; diepten doemen op; de blik dringt verder in het verschiet door, en men krijgt een beter begrip van ruimten.

Steeds meer licht; werkelijk onze oogen gaan wijder open en zijn in staat meer lichtstralen, meer kleurschakeeringen te ontwaren. . . . . Zagen wij dan vroeger niet goed? . . . Uit welk een duisternis zijn wij gekomen?

. . . .

. . . .

En al die schittering, voor ons zoo prachtig, een feest voor onze oogen, is niets anders, dan een voorbijgaande uitwerking van onze kleine, bijna uitgedoofde zon op een nog bevoorrechte streek van de zoo nietig kleine Aarde, die heel dicht bij haar blijft, héél dicht, alsof ze bang is van de koude en de duisternis, waarin daarginds langs wijdere banen minder onbeduidende planeten zich bewegen. Dat blauw, waarop de wolken hun nimmer eindigend, verblindend spel spelen, en dat ons diep lijkt, is slechts een dunne sluier, uitgespreid om onzen blik te bedriegen en ons de duisternis te verbergen; neen, dat alles is niets; wat werkelijkheid is, dat is de duisternis daarachter. Wat eeuwigdurend is en oppermachtig, zonder begin of einde, dat is de duisternis, die donkere ruimte, waarin nimmer en nooit, eeuwen in, eeuwen uit, de geruischlooze val der werelden op zal houden.

*
* *

Nog zeven of acht dagen varens, te midden van dit stralende blauw van hemel en zee, vóór ik 't doel van mijn reis zal bereiken.

Met welk een angst, toch niets te zullen vinden; met welk een vrees voor afdoende teleurstellingen, begeef ik mij daarheen, naar dat Indië, de bakermat der menschelijke gedachte en van het gebed; nu, niet meer zooals vroeger, om er een plezierreisje te maken, maar om er gemoedsrust te zoeken bij de bewaarders der arische wijsheid, hun te smeeken mij, instede van de vage christelijke hoop, die bij mij vervlogen is, tenminste hun streng geloof in een oneindig voortbestaan der ziel te doen deelen . . . .

* *
*

Maar, zie, welk een prachtige zonsondergang. Nog een oogenblik en wij verliezen onze zon uit het oog . . . . . . het deel der aarde, waarop wij ons bevinden, draait zich naar de groote duisternis toe, het oneindig donker, waarvan wij straks beter al de verschikkelijkheid zullen bespeuren door de doorzichtige, nachtelijke luchtlagen heen. Maar laat de schemering ons eerst onder hare betoovering brengen; ziet het laaien van de rosse kopervlammen der ondergaande zon. In het Oosten boven de zee, hoog boven de horizon, staat een verlaten, afgezonderde bergketen, één blok bloedrood graniet, geheel in gloed: dat zijn de bergen Synaï, Serbal en Horeb . . . .

Maar het licht op de blakende toppen, is natuurlijk spoedig gedoofd. De zon gaat achter de zee onder en het korte tooverspel van den avond is voorbij.

Geen wolkje te bekennen, over het gansche uitspansel dezelfde wonderbare klaarheid: nu vertoont zich, zoo duidelijk als dit voor onze oogen mogelijk is, die ruimte zonder grens, waarin reusachtige hemellichamen bij miriaden neervallen, gestadig aan, als de druppeltjes van een onophoudelijken vuurregen. En toch, tegelijk met de duisternis, daalt er uit den met sterren bezaaiden hemel een gevoel van heerlijke vreedzaamheid op ons neer. Men zou het kunnen noemen: een geest van bezorgdheid, van medelijden uit den Hoogen, welke zich langzamerhand uitstort in onze begenadigde zielen . . . .»

Mogen de wijzen van Indië, naar wie ik heentijg, mij eenigszins kunnen overtuigen van die bezorgdheid en dat medelijden! . . . .

Op Ceylon.

De bedolven stad. (*)

Nu zijn wij in Indië, in het bosch, het oerwoud.

En ik zie het daglicht verrijzen over een wereld van takken en grassen, over een oceaan van eeuwigdurend groen, over een eindelooze geheimzinnigheid, een eenzaamheid, die zich voor mijn voeten uitspreidt tot aan den uitersten gezichteinder.

Van de top van een heuvel, die als een eilandje uit de vlakte zich opheft, zie ik, hoe de geluidlooze, groene uitgestrektheid langzamerhand verlicht wordt. Dit is Indië onder een sluier van wolken bedolven; dit is Indië, één bosch, één oerwoud; dit is het middelpunt van het groote eiland Ceylon, het verborgen, vreedzaam oord, nog van alle kanten beschermd door een ondoordringkaar takkennet der in elkander groeiende boomen; dit is de plaats, waar sedert twee duizend jaren, de wonderschoone stad *Anuradhapura* bedolven ligt in de duisternis, onder de bladeren.

Dwars door de loodgrijze wolken, met onweder en regen beladen, dringt langzaam het daglicht, — terwijl het nog middernacht is, daarginds, in mijn vaderland.

Nog eens weer zal de oude moeder aarde naar het zonlicht toekeeren, dit haar gebied van grootsche bouwvallen, die bezig zijn tot stof te vermolmen onder het oppermachtige looverdak. —

Waar is zij toch die wonderschoone stad?

Men slaat den blik om zich heen en als uit de mars van een schip, van waar men niets anders ziet dan een eentonige kring van zee, zoo ontwaart men hier nergens iets menschelijks; niets dan boomen, boomen en nog eens boomen, waarvan de kruinen zich achtereenvolgens vertoonen, alle op elkander gelijkende, alle even prachtig; een vloedgolf van boomen, die tot in het grenzelooze verschiet doorloopt.

In de verte ziet men meren, waar de krokodillen vrij spel hebben, en waar in de schemering troepen wilde olifanten zich komen laven. Dit is het bosch, het oerwoud, van waar de morgenzang der vogels tot mij klinkt. Maar is er van de wonderschoone stad zelfs geen spoor meer te vinden? . . . .

Ja toch; vreemdsoortige heuvels, geheel begroeid en groen als het woud, doch al te regelmatig van vorm, in de gedaante van pyramiden of koepels, verheffen zich hier en daar, en steken ieder afzonderlijk uit boven het gelijksoortige gebladerte . . . dit zijn de torens der oude tempels, de reuzen *dagobs*, twee eeuwen vóór de Christelijke jaartelling vervaardigd; het woud heeft ze niet kunnen vernietigen, maar ze gewikkeld in een groen lijkkleed, er beetje voor beetje wat aarde, wortels, struikgewas en slingerplanten, zelfs apen om hen verzamelende. Prachtig duiden zij ook nu nog de plaats aan, waar de menschen de goden aanbaden in de eerste eeuwen van het Boedhistische geloof — en de heilige stad ligt voorzeker hier onder mij, verborgen, sluimerend onder het takkengewelf.

En de heuvel, waarop ik stond te kijken, was zelf ook een heilige *dagob*, waaraan duizenden geloovigen hadden gewerkt, om hem op te bouwen, ter eere van hun profeet,

(*) Dit is de letterlijke vertaling van den naam, die men haar in Indië geeft: Anuradhapura werd in het begin onzer jaartelling door een inval van de Malabaren verwoest.

Dr. H. F. P. Maasland verdedigde op het gebied der ziekenverpleging het alleen in dienst stellen van geëxamineerde verpleegsters in de staatsziekeninrichtingen in Ned. O.-Indië en toonde aan, dat ook onder de Indo-Europeesche vrouwen zeer geschikte elementen voor die verpleging zouden kunnen worden gevonden. *Dr. S. Monnikendam* behandelde de opleiding tot vroedvrouw en verpleegster, Mevrouw *J. Esser—Hovy* beschreef de taak der vrouw bij de christelijke zending, waarna Mevrouw *van Asselt—Malga* in eenvoudige woorden haar eigen aandeel schetste in de Tobazending. *Douairière Jhr. Klerck—van Hogendorp* sprak over den werkkring in de overzeesche bezittingen der Vereeniging tot bevordering der Zedelijkheid. Mevrouw *Kempers—Stutterheim* gaf met een warm woord een aantrekkelijk beeld van hetgeen de vrouw is voor den Indischen soldaat. *Dr. A. A. Fokker* hield eene rede over «de opleiding der Indo-Europeesche vrouw, vooral uit het oogpunt van kunstnijverheid en ambacht.» De heer *J. G. Scheltema* koos tot onderwerp: De vrouw en de volksopvoeding in Oost-Indië, de heer *W. F. G. L. Haanstra* wenschte betere opvoeding van de vrouw voor hare taak als moeder en Mej. *Gerth van Wijk* deed mededeeling van hetgeen de O.-I. Rubriekcommissie der Tentoonstelling was te weten gekomen omtrent het onderwijs voor meisjes in O.-Indië.

En bij de meeste van die onderwerpen ontspon zich eene geanimeerde en toch humane discussie. Conclusiën werden niet genomen, doch zooals de presidente bij hare slotrede opmerkte: men hoopte, dat zij, die geroepen waren om direct mee te werken aan het Bestuur van de Koloniën en Bezittingen van Nederland, in het congres-verslag veel zouden vinden, dat hun nuttig zou kunnen zijn.

En dat dit zóó was, is in verschillende opzichten gebleken, niet het minst door het standpunt waarop thans staat, de Regeeringszorg voor de ontwikkeling der O.-I. kunstnijverheid, hetgeen toen, in 1898, een der vrome wenschen was.

Hebben wij hierboven de aandacht gevestigd op het eenige, ooit in Nederland gehouden, Nationaal Koloniaal Congres, dan was dit zeker wel in de eerste plaats om te doen gevoelen, hoe nuttig eene herhaling in dien geest zoude zijn. Zij, die meerdere congressen hebben bijgewoond, weten toch, hoe enkele malen de meest nuchtere opmerking uit den eenvoudigsten hoek, den spijker op den kop slaat. 't Was immers de praktische raad: «maak de touwen nat», die het rechtop komen van de obelisk ten gevolge had.

Evenwel, toen wij boven ons artikel schreven: «Koloniale Congressen», hadden wij niet minder, de «Internationale» op het oog, die uit een gansch ander standpunt, naar onze overtuiging een groot nut hebben. Met een enkel woord hebben wij in ons blad reeds vroeger gesproken over het congres van Koloniale Sociologie, dat in 1900 te Parijs werd gehouden en dat enkele jaren te voren, door een dergelijk congres te Brussel was voorafgegaan; doch vóór wij thans, op nieuw hierover spreken, dat ook in ons land reeds éénmaal een Internationaal Koloniaal Congres heeft plaats gehad.

Dit was in 1883, tijdens de «Internationale Koloniale- en Uitvoerhandel-tentoonstelling te Amsterdam.» Wijlen Prof. Mr. P. A. van der Lith, die het bijwoonde, gaf er een kort verslag van in den vijfden jaargang van «de Indische Gids» (blz. 953).

Er was, tijdens de tentoonstelling eene commissie gevormd, die zich had bezig te houden met de vraag: «hoe het best de kennis te ver«meerderen van de koloniën, voor zooverre het «hare natuur, de zeden en gewoonten harer be«volking en vraagstukken van koloniaal regee«ringsbeleid en staathuishoudkunde betrof?» en in eene sub-commissie, die voor koloniale bijeenkomsten moest zorg dragen, kwam bij enkele leden de vraag op: of er niet veel te leeren zou zijn in eene bijeenkomst van koloniale specialiteiten, ter gelegenheid der tentoonstelling te Amsterdam vereenigd.

Die leden zetten zich er toe om dit denkbeeld te verwezenlijken, maar ontmoetten veel moeielijkheden. De beste oplossing scheen hun toe: een koloniaal congres, waartoe bekende koloniale specialiteiten zouden worden uitgenoodigd; eene internationale commissie zou zich dan met de voorbereiding hebben moeten belasten. Maar voor dit alles was de tijd zeer kort en daarenboven kwam er verzet van een deel der medeleden van de sub-commissie, dat van den naam Congres niets weten wilde. Er werd dus besloten om, naar een in 1871 in Engeland gegeven voorbeeld, een serie van bijeenkomsten te houden, waarin enkele aangewezen onderwerpen door specialiteiten zouden worden ingeleid en door de aanwezigen besproken.

Dit, onvolledig voorbereid internationaal koloniaal congres, dat echter officiëel geen congres mocht heeten, werd den 18den September 1883 geopend in de ruime zaal der «Vrije Gemeente» te Amsterdam. Er was echter plaats te over, want de bijeenkomsten werden door niet meer dan 20 leden en zelfs soms door nog minder, bijgewoond; toch waren ze belangrijk. De eerste, die aan het woord kwam, was de heer Young, secretaris van het Royal Colonial Institute te Londen, die in het Engelsch eene redevoering hield over de politieke betrekkingen tusschen Moederland en Koloniën (afzonderlijk uitgegeven onder den titel «On the political relations of mother countries and colonies»).

De beperkte ruimte laat ons, ook bij de beschrijving van dit congres, niet toe om veel meer te doen dan de onderwerpen aan te halen, waarover gesproken is geworden, doch aan hen, die lezen willen, hoe toen reeds de zoogenaamde ethische richting op koloniaal gebied zich baan trachtte te breken, maar dan ernstig te strijden had tegen het exploitatiestelsel, raden wij aan de 16 bladzijden te lezen, waarin Prof. v. d. L. er zulk een duidelijke en boeiende beschrijving van gaf.

Het koloniaal behoud werd zeker wel het oprechtst vertegenwoordigd door den heer van Mosenthal, van de Kaapkolonie. Bij de behandeling van het tweede vraagpunt: het «verkrijgen van werkkrachten voor de koloniën», dat ingeleid werd door den hoogleeraar aan het college de France, Em. Levasseur, kwam dit vooral duidelijk uit. De heer v. M. ging uit van de stelling, dat degene, die belang heeft bij het verkrijgen van werkkrachten in de koloniën, niemand anders is dan de kolonist, die goeden grond bezit, welken hij zelf niet kan of niet wil bebouwen. Deze nu gebruikt daartoe bij voorkeur de inlandsche bevolking van het land, maar in de tropische landen heeft de inlander geen lust tot werken en moet hij daartoe door de zweep of den kogel gedwongen worden. Vooral was dit het geval, zeide hij, als man van ondervinding, waar men met rassen te doen heeft, die op zeer lagen trap staan, zooals de Kaffers!!

Het derde onderwerp van bespreking was: «het «verband tusschen de wetgeving voor Europeanen «en het recht der inboorlingen». Hier was Prof. v. d. L, zelf de inleider en werden door hem in hoofdzaak dezelfde stellingen verdedigd van het eerbiedigen der inlandsche rechtsbegrippen door de overheerschers, die in 1900 te Parijs als grondslag van koloniaal bestuur werd aangenomen.

De «deportatie van misdadigers naar overzeesche koloniën» werd in discussie gebracht door Prof. van Hamel, terwijl de laatste congresdag gewijd was aan de bespreking van «de belastingen op de inheemsche bevolking in tropische koloniën» *uitstekend ingeleid*, zooals Prof. v. d. Lith schrijft, door den lateren Minister van Koloniën, nu wijlen Mr. W. K. baron van Dedem.

Ook de bespreking van dit onderwerp was van het grootste gewicht. De noodzakelijkheid van financieele scheiding, het in de begrooting maken van een onderscheid tusschen gewone en buitengewone uitgaven en het niet gebruiken voor deze laatste van de gewone inkomsten, de financieele decentralisatie enz. werden er flink in 't licht gesteld. Prof. Mr. van der Lith besluit zijn artikel met de volgende alinea:

«Met deze discussie was het Koloniaal Congres «geëindigd. Congres inderdaad, ofschoon die naam «niet aan de bijeenkomsten mocht worden gege«ven, en ofschoon de organisatie ontbrak, die «voor het welslagen van een congres noodzakelijk «ware geweest. Toch heeft men, geloof ik, recht, «met voldoening op de resultaten der bijeenkom«sten te wijzen. Dat zij veel grooter hadden kun«nen zijn, heb ik reeds hierboven aangetoond. «Maar al was het getal der belangstellenden klein, «de discussiën waren belangrijk, deels ook ten«gevolge van de aanwezigheid van vreemdelingen, «waardoor het debat voor Nederlanders menigmaal «zeer leerrijk werd, en betrekkingen werden aan«geknoopt, die goede vruchten beloven. En waar «een congres, op zoo bescheiden voet ingericht, «en met zoo weinig voorbereiding ondernomen, «reeds zulke goede resultaten afwierp, daar mag «ik den wensch uitspreken, dat binnen niet te «langen tijd een koloniaal congres bijeenkome, «met zorg voorbereid en bijgewoond door tal «van bevoegden op allerlei koloniaal gebied: de «wrijving van gedachten, *op* en niet minder *na* «zulk een congres ontstaande, zou, ik ben er «zeker van, groote voordeelen voor moederland «en koloniën opleveren.»

Binnen niet te langen tijd!

België met zijn Congo-bezit heeft bij gelegenheid zijner tentoonstelling van 1896 een internationaal koloniaal congres gehouden. Aan de Franschen komt de eer toe van in 1900 duidelijk te hebben doen uitkomen, hoe er twee kanten zijn aan 't koloniaal bezit: de commercieele en de maatschappelijke.

Het toen gehouden congres van koloniale sociologie was geheel in denzelfden geest, als de proeve van een koloniaal congres te Amsterdam in 1883.

De vragen, die behandeld werden, waren de ondervolgende:

A. POLITIEKE EN JURIDISCHE TOESTAND DER INLANDERS.

I. *In welke mate en onder welke voorwaarden, moet de bestaande administratieve inrichting van het inlandsch bestuur door den overheerscher worden behouden?*

II. *Op welke wijze kan men de inlandsche bevolking in staat stellen en er toe brengen om, voor zooverre ze die heeft, hare bezwaren in te brengen bij de plaatselijke autoriteiten?*

III. *Standpunt van den inlander, zoowel tegenover de civiele en de crimineele wetgeving, als wat betreft de bedeeling van het recht.*

B. MATERIËELE BELANGEN DER INLANDERS.

I. *Maatregelen te nemen tot instandhouding van het inlandsche ras, tot het voorkomen van physieken achteruitgang, tot verbetering van de bestaans-voorwaarden.*

II. *Moet niet, in het belang van den inlander, de gedwongen arbeid totaal worden afgeschaft?*

III. *Hoe moet bij den inlander het gevoel van vooruitzien en sparen worden ontwikkeld?*

C. ZEDELIJKE TOESTAND DER INLANDERS.

I. *Middelen, die men moet aanwenden om het geestelijk en zedelijk peil bij de inlandsche bevolking te verhoogen.*

Naar aanleiding van, over die punten gehouden voordrachten en besprekingen werd eene reeks conclusiën vastgesteld, die als wenschen (voeux) in het congresverslag zijn afgedrukt.

Ten slotte werd een belangrijk besluit genomen, luidende als volgt:

«Het Internationaal Congres van Koloniale «Sociologie zal periodiek zijn.

«Een permanente commissie is belast met het «voorbereiden van een volgend Congres en met «het vaststellen van plaats en tijd voor die bijeenkomst.

«Die commissie is samengesteld uit den Voor«zitter van het Congresbureau, de Fransche en «vreemde Vice Presidenten en den Secretaris«Generaal. Daaraan zijn toegevoegd de voorzitter «en onder-voorzitters der bureaux van de drie «sectiën.

«De commissie kan zich andere congresleden «toevoegen.»

De President van het Congres,
LE MYRE DE VILERS.

De Secretaris Generaal,
PAUL LESEUR.

Voor zooverre wij weten, werd aan dit congresbesluit nog geen gevolg gegeven.

Wij zouden het voor Nederland van groot belang achten, dat het **Tweede internationaal congres van Koloniale Sociologie** in 1904 te Amsterdam of in den Haag werd gehouden.

Oost-Indische berichten.

De Wittekruiskolonie. De neutrale meisjesschool te Batavia. Oogst en weder. Het rapport in zake Indramajoe. Schaarschte en rapporten. Eene lezing over ooftteelt. Hongersnood en regeeringshulp op Java.

De Witte-Kruiskolonie bij Salatiga. Op ultimo Mei bedroeg het aantal op de kolonie verblijfhoudenden 373.

De gezondheidstoestand zou over het algemeen zeer bevredigend zijn, indien niet voortdurend tal van zieken werden opgenomen.

In het laatste gedeelte der maand is weder volslagen droogte ingetreden, zoodat het water met pakpaarden van elders moest gehaald worden. Voor een gezin van ± 400 zielen is dit natuurlijk eene groote moeilijkheid, maar waar zijn moeilijkheden anders voor dan om die te overwinnen, vraagt de heer *v. Emmerik* in zijn verslag, waarin hij wederom dankbaar terugziet op de wonderbare hulp en al de bewijzen van practische sympathie door hem van de europeesche ingezetenen in Indië ontvangen, waardoor zijne taak hem zoo gemakkelijk gemaakt wordt. Het saldo op ultimo April bedroeg . . . . . f 5023,63

Aan giften ontving de kolonie over de maand Mei (waaronder van de Vereeniging Oost en West f 800) . . . . „ 1551,20

f 6574,83

Terwijl het totaal der uitgaven bedroeg „ 2105,19

Zoodat ultimo Mei nog in kas was . . f 4469,64

Het bedrag der uitgaven is over deze maand zoo hoog geworden door den aankoop van een voorraad rijst en djagoeng, van bouwmateriaal, plantzaad en vee.

Uit het verslag blijkt dat de heer *v. E.* de emigratie-quaestie zoo warm mogelijk heeft gehouden als hij kon. Te Batavia sprak hij eenige hoofdambtenaren er over, ook bij de algemeene secretarie te Buitenzorg vestigde hij de aandacht er op, terwijl hij ook den resident te Bandoeng over zijne plannen heeft gesproken. In antwoord op een schrijven aan den resident van Palembang, deelde deze hem mede dat het bestuur zijne émigratieplannen krachtig zou steunen.

Ook van den heer Engelenberg, controleur op Celebes, den man van de Tomini-bocht, die hem een bezoek heeft gebracht en zich in alles zeer belangstellend heeft getoond, ontving hij vele blijken van adhaesie voor Javanenvestiging in zijne tegenwoordige afdeeling. Over eenige dagen hoopte hij een onderhoud te hebben over emigratie met den assistent-resident in commissie, den heer Heijting, om zoodoende langzamerhand in staat te zijn eene conclusie te trekken omtrent de beste wijze om de emigratie aan te vangen.

De Witte Kruiskolonie kan dan dienst doen als kweek- en doorgangsplaats voor emigranten. In het watergebrek, hoopt hij, zal door het gouvernement voorzien worden door het aanleggen van eene buisleiding, hetwelk zeer gemakkelijk kan geschieden.

***

De verwachting, dat de **neutrale meisjesschool** te Batavia na korten tijd eene bloeiende onderwijsinrichting zou worden, schijnt niet beschaamd te worden. Wij vernemen ten minste, aan het *Onderwijs* ontleend, dat het getal leerlingen na de vacantie aanzienlijk zal toenemen. Onder meer zullen ook twee dochters van den regent van Japara als interne leerlingen ingeschreven worden. Deze jonge dames hebben reeds uitstekend lager onderwijs ontvangen en zijn o. m. heel goed in het hollandsch onderwezen. Tegen het begin van den nieuwen cursus worden uit Nederland een viertal onderwijzers met akten M. O. verwacht, zoodat er niet aan getwijfeld behoeft te worden of de inrichting zal spoedig aan alle eischen voldoen. Met genoegen verneemt *het Onderwijs* verder, dat de leeraressen en leeraars zeer hooge eischen stellen aan de dames, die den normaalcursus willen volgen. Zij moeten eerst de driejarige middelbare school doorloopen hebben, eer zij tot den cursus worden toegelaten, en zij, die de eerste klasse niet heel goed gevolgd hebben, worden niet tot de tweede klasse toegelaten.

Op die wijze zal de neutrale school zeker succès met haar leerlingen hebben en onderwijzeressen afleveren, die voor de school wat waard zijn en met weinig moeite haar verdere examen afleggen.

In dat opzicht steekt de normaalcursus van de neutrale school dan ook zeer gunstig af bij de vele andere prullerige opleidingsscholen, waar de leerlingen klaar worden „gestoomd". De uitkomsten van de laatste examens hebben genoeg bewezen, dat ook voor de hulpakte werkelijk veel geëischt wordt.

Beter dan de neutrale meisjesschool heeft echter nog geene enkele onderwijs-inrichting de opleiding tot onderwijzeres ter hand genomen. Voor de toekomst is dus van deze school veel te verwachten.

***

---

een broeder en voorganger van Jezus. De grondvesten er van zijn nog bewaard gebleven, bestaande uit rijen olifanten in het graniet gehouwen, uit godenbeelden, wier vorm onder den tand des tijds verloren ging. Eertijds weerklonken hier iederen dag de geluiden van godsdienstige muziek, van opgewonden aanbidding en van gebedengeprevel . . . .

Nu heerscht er alom stilte, schaduw en duisternis onder het lommer. De menschen zijn heengegaan; het oerwoud is teruggekeerd tot zijn staat van ondoordringbaarheid. En over deze bouwvallen, die weldra geheel verdwenen zullen zijn, spreidt de zon haar licht, even rustig als zij dit vroeger deed over het oorspronkelijke bosch, in de verst verwijderde tijden.

***

Alvorens aan het vaste land te gaan, moest ik op het eiland Ceylon het antwoord afwachten van een Maharajah, wiens gast ik zou zijn, en gedurende die enkele dagen gedwongen wachtens, heb ik hier mijn toevlucht gezocht, omdat ik een afkeer heb van de weerzinwekkende wereldsteden aan de kust.

De weg, dien ik gisteren af te leggen had om hierheen te komen, was reeds een langdurige, gunstig werkende voorbereiding tot de bekoring van dit oord.

Vóór het aanbreken van den dag moest ik vertrekken uit Kandy, de stad der vroegere Cingaleesche koningen, en eerst reizen door de streek der hooge palmen, waar alle mogelijke Oostersche natuurpracht ten toon wordt gespreid. In den namiddag veranderde het tafereel; de kokos- en arengpalmen met hare groote, veervormige bladeren verdwenen langzamerhand: wij kwamen ongetwijfeld in een minder heete luchtstreek, waar de bosschen meer gelijken op die in ons klimaat. Onder een zoelen, welriekende geuren met zich brengenden regen, langs wegen, waarvan de grond doorweekt was, in een klein voertuig, dat om de vijf mijlen van nieuwe paarden voorzien moest worden, gingen wij al naar gelang onze trekdieren verkozen, in snelle galop of langen tijd stapvoets, met nu en dan wat achteruit geschop. Meer dan eens moesten wij vliegensvlug uit het rijtuig springen, omdat een der dieren, die nog wild en voor het eerst aangespannen was, alles kort en klein dreigde te slaan. Twee Inlanders leidden het slechte span, dat telkens verwisseld werd; één hunner had de teugels en de ander hield zich steeds gereed om in hachelijke oogenblikken naar de hoofden der paarden te kunnen springen. Een derde blies op een trompet, telkens als er langzaam door buffels voortgetrokken karren uit onzen weg gehouden moesten worden of wanneer wij door een tusschen kokosboomen verscholen kampong reden.

Men had mij beloofd, dat ik tegen acht uur ter bestemder plaatse zou aankomen, doch de stortregens, die maar steeds aanhielden, brachten veel vertraging aan.

Tegen den avond werden de kampongs al schaarscher op onzen weg, daarentegen nam het bosch in dichtheid toe. Wij zagen geen kleine stukjes door menschen ontgonnen land meer, — stukjes, o zoo klein en verloren, tusschen de machtig-groote boomen! — en onze trompetter behoefde voor niemand meer te blazen.

De palmen waren nu voor goed verdwenen . . . Al naarmate de duisternis toenam, steeg er meer en meer een muziek van insecten-gegons tot ons op . . . . . een muziek, die iederen avond heeft weerklonken, van af den oorsprong der wereld . . . . .

Toen het geheel donker was, onder een bewolkten hemel, nam onze snelle rit, die uren en uren had geduurd, een plechtiger karakter aan, daar wij toen reden tusschen twee rijen hooge boomen, tot op den grond begroeid met slingerplanten, waarvan lange wortelvezels afhingen. En ik dacht aan al de levende schepselen, die het woud in zijn nachtelijk duister en zijne diepe stilte herbergt: zoovele groote en kleine wilde dieren, die op de loer liggen of op roof uit zijn; zoovele gespitste ooren en verwijdde oogappels, die de minste schaduwbewegingen bespieden . . . . . .

Tegen elf uur ontwaarden wij eindelijk lichtjes; de rand van den weg was met steenen afgezet, steenen uit de bouwvallen, en tegen den duisteren hemel, boven de toppen der boomen, teekenden zich de reusachtige omtrekken der *dagob's* af: ik wist vooruit, dat het geen heuvels waren, maar tempels der bedolven stad.

Daar vonden wij een nachtverblijf in een inlandsche herberg, gelegen te midden van een paradijsachtig tuintje, waarvan wij, bij het schijnsel onzer lantaarn, de bloemen konden onderscheiden.

***

De dag breekt dus nu aan, beneden mij in het bosch hoor ik het ontwaken der vogels. Op dezen tempeltoren ben ik omringd door struikgewas en hooge grassen, als in een woestenij; de grijze vleermuizen, wier rust ik verstoord heb, vladderen in het morgenlicht rond, en bijzonder kleine springende eekhoorntjes, allervlugst en bevalligst in hunne bewegingen, bespieden mij door de bladeren heen.

Aan mijne voeten zijn enkele der groote boomen, die der doode stad haar lijkkleed hebben gespreid, getooid als voor een lentefeest: beladen met roode, gele en rose bloemen. Een stortregen valt op de in bloei staande boomtoppen, maar houdt niet lang aan en trekt in de verte als een nevel op.

Maar de zon, die spoedig stijgt van achter de wolken en den regen, begint reeds op mijn hoofd te branden; het wordt tijd om zich onder het geboomte terug te trekken, in den schaduw, de groene duisternis, waarin hier de menschen leven en ik daal van den heiligen toren af, langs een trap een boomtakken.

***

Daar beneden is 't een chaos van brokstukken en bouwvallen, op den rooden kleigrond, tusschen reusachtige wortels, die zich als slangen kronkelen . . . .

Rondom de onverwoestbare *dagobs* hebben de hedendaagsche Boedhisten uit vroome vereering de meest waardevolle stukken verzameld; op de trappen der vernietigde tempels hebben zij de afgehouwen hoofden der vroegere godenbeelden in rijen geplaatst en door hunnen zorgen worden de oude, nog staande gebleven altaren, die nu verweerd en vormloos zijn, iederen morgen bedekt met uitgezocht mooie bloemen en branden er altijd kleine lampjes. Voor hen blijft *Anuradhapura* de heilige stad, en van heinde en ver komen er pelgrims ter bedevaart.

In het begin onzer jaartelling heeft prinses *Langhamitta*, die zeer geloovig was, uit het Noorden van Indië een stekje meegebracht van den boom, waaronder Boedha zijne kennis had opgedaan en dit stekje leeft nog, 't is een bizonder groote boom geworden, die zich vermenigvuldigd heeft, door luchtwortels, welke van al zijn takken neerhangen; deze boom is omringd door oude altaren, waarop steeds lampjes branden en welriekende bloemen worden gestrooid, die men dagelijks vernieuwt.

Wat vooral in dit bosch een droefgeestigen indruk maakt, dat zijn de vele drempels, die men er ziet, prachtige drempels van wit marmer met fijn beeldhouwwerk, ingangen, bewaakt door godenbeelden, met een welkomsglimlach op 't gelaat, echter nergens heenleidende: van de huizen, die van hout waren, is na eeuwen niets anders overgebleven, dan de stoepen en de vloertegels; deze weelderige ingangen voeren nu slechts naar wortels, grassen en aardhoopen. Er is ook, sinds eenige jaren, in een hoekje van *Aruradhapura* een bewoonde plek, een landelijk dorpje, dat de droefgeestigheid van de plaats niet verbreekt, want het is verborgen achter de takken, evenals de bouwvallen. De Inlanders, die zich weer zijn komen vestigen in de bedolven stad, hebben de groote boomen van het woud niet geveld, doch alleen hier en daar de slingerplanten en wortels verwijderd, en zoodoende mooie grasvelden ontbloot, waar hunne buffels en geiten rustig grazen in den schaduw der heilige boomen. Zij, die hier wonen, denken, dat er 's avonds de schimmen van prinsen en koningen rondwaren; zij vermijden daarom, bij maneschijn te loopen in den schaduw van de groote *dagobs*.

Het is hier bovendien een toevluchtsoord voor bedevaartgangers. Er heerscht een stilte als in een kerk, langs wegen, op de zachte grasvelden, waar bloemen, op azalia's gelijkend, uit de hooge boomen, als een regen, neervallen.

En hoe aandoenlijk is 't, voor die sinds twee duizend jaren vernielde beelden, steeds lampjes onder 't groen te zien branden en altijd versche bloemen te zien liggen op die oude steenen!

(*Wordt vervolgd*

Oogst en weder. Aan het *Soer. Hbl.* ontleenen wij het bericht dat de, thans in den Oosthoek binnengehaalde, oogst veler verwachtingen overtreft.

Zoowel van padie en suiker als van koffie en peper valt de productie mede en begunstigd door prachtig weder, worden de voortbrengselen des velds binnengehaald. Indien in deze voordeelige weërsgesteldheid geene verandering komt, en hierop bestaat uitzicht, zal de oogsttijd dit jaar kort duren en het werk met betrekkelijk geringe kosten gepaard gaan. Zeer teekenend is het verschijnsel, sedert jaren niet waargenomen, dat uit Soerabaija weer rijst naar Singapore wordt uitgevoerd. Wat den koffieoogst betreft, blijkens door den schrijver in de afdeeling Blitar, Kediri, Malang en Banjoewangi ingewonnen inlichtingen, wordt op de meeste perceelen de raming overschreden.

Aangezien de groote bloei zich verleden jaar in de maand November gezet heeft, rijpt de bes bij het bijzonder gunstige weder gelijktijdig en komen de planters op sommige plaatsen handen te kort.

* * *

Het rapport van den Hoofdinspecteur der cultures in zake Indramajoe. Dit rapport dat thans openbaar is gemaakt, gaat omstandig alle gegevens van den zendeling Hoekendijk na en weerlegt deze punt voor punt, door cijfers gestaafd.

Het toont aan dat de heer Hoekendijk zonder kennis van zaken, van taal en volk, doordraafde en schromelijk overdreef.

De conclusies luiden dat tengevolge van mindere goede oogsten in 1901 en 1902 de bevolking op de particuliere landerijen een zeer zwaren tijd heeft doorgemaakt. Dat deze moeielijke omstandigheden, wel verre van aan het bestuur, met name aan den resident, ontsnapt te zijn, dezen integendeel genoopt hebben tot voortdurende zorg en waakzaamheid.

Dat dientengevolge, mede in overleg met de beheerders der particuliere landerijen, maatregelen zijn genomen, om de bevolking zooveel mogelijk te steunen.

Dat de beheerders de verwachting uitspraken, dat, waar de krachten der eigenaren te kort zouden schieten, de regeering te hulp zou komen.

Dat die hulp niet ingeroepen werd, omdat de reeds aangewende, zoomede de eigen hulpmiddelen der bevolking buiten den landbouw ons voldoende bleken.

Dat zeer zeker in de afdeeling Indramajoe, evenals elders, personen worden gevonden, voornamelijk zieken en gebrekkigen, die vaak gebrek lijden aan het hoogst noodige en wier aandeel in die zware tijden grooter zal zijn geweest dan dat van de iets meer gegoeden.

Dat het aantal personen, die gebruik maakten van de gelegenheid, om kosteloos voedsel en huisvesting te verkrijgen, in verhouding tot het zielental zoo gering was, dat reeds daaruit op te maken viel dat er geen algemeen gebrek, geen hongersnood heeft geheerscht.

Dat hetzelfde uit andere gegevens eveneens valt afteleiden, dat de beschrijving van den zendeling-leeraar Hoekendijk dus niet als juist kan worden aangenomen en dat op het oogenblik noch op gouvernementsgebied, noch op de particuliere landen van hongersnood sprake is.

* * *

Even voor dat dit rapport door de regeering werd gepubliceerd, verscheen er een overdrukje, onder den titel: „*Schaarschte en rapporten*", dat eene bijdrage levert tot de geschiedenis van den nood in Indramajoe en van de hand is van den heer K. Wijbrands, redacteur van het *Nieuws van den dag voor N.-I.*

Het is een sterk critisch geschrift, waaruit blijkt dat de schrijver het in zake deze quaestie volstrekt niet eens is met de conclusiën van den hoofdinspecteur der cultures, *dat er namelijk geen hongersnood geweest is.* Ook hier kan, zegt hij, de *officieële* waarheid, zonder den minsten twijfel aan de goede trouw van den rapporteur, later blijken geen den minsten waarborg te geven, dat deze de *werkelijke* waarheid was; het hangt er toch geheel van af, van wie de inlichtingen verkregen zijn. Op de quaestie der houtdiefstallen hoopt de schrijver terug te komen, nadat hij inzage zal hebben bekomen van het rapport en zich overtuigd zal hebben of men dien hoofdambtenaar *voldoende* heeft ingelicht.

* * *

Onlangs hield de heer Wigman, hortulanus van 's lands plantentuin in de kaboepaten te Bandoeng eene lezing over **ooftteelt**, waaraan wij, blijkens de *Preangerbode*, het volgende ontleenen:

De heer W. begon met er op te wijzen, dat er in den laatsten tijd, voornamelijk door de vereeniging tot bevordering der ooftteelt, in N. I. pogingen worden gedaan om verbeteringen te krijgen in de vruchtenteelt in onze prachtige indische bezittingen, die zoo rijk zijn aan allerlei vruchten, die alleen maar op veredeling wachten, om in smaak en voedingswaarde met de beste uitheemsche te kunnen wedijveren. Spr. gaf nu eene korte populaire uiteenzetting op welke wijze de ooftteelt, die aan menig inlander een bestaan verschaffen kan, bevorderd moet worden en noemde verschillende vruchtensoorten, die in bepaalde streken in de beste smakelijkste soorten werden aangetroffen, terwijl dezelfde vrucht op andere plaatsen bijna geen smaak bezit en van veel minder qualiteit is dan de eerstgenoemde.

Men bedenke hierbij, zeide spreker, dat met de teelt van fijnere vruchten nog wel wat te verdienen is, vooral in Bandoeng, waar men daarvan zoo slecht voorzien is, dat jaarlijks voor meer dan f 50.000 wordt ingevoerd uit West-, Midden- en Oost-Java.

Spr. behandelde uitvoerig de garoetsche djoeroek, waarvoor men in Batavia gaarne een goeden prijs zou betalen. Waarschijnlijk zijn er nog wel andere plaatsen op Java te vinden, waar deze heerlijke frissche en smakelijke vrucht goed zou gedijen.

Ook de fijnere mangasoorten, vooral die van Probolinggo en Cheribon, behandelde de heer W. eenigszins uitgebreid en overwoog de mogelijkheid, die ook op andere plaatsen aan te planten.

Wanneer de vruchtenteelt zich uitbreidt, zullen maatregelen genomen worden om die vruchten, meer dan thans het geval is, onder het bereik van velen te brengen.

De spoorwegen zullen, wanneer de consumptie toeneemt, hun tarieven zonder schade kunnen verlagen en daardoor zullen de verst gelegen streken gemakkelijk van vruchten voorzien kunnen worden.

Daarna legde spreker uit op welke wijze de vruchten vermenigvuldigd kunnen worden, en wel door zaden, stekken, enten of tjangkoks. De vermenigvuldiging door middel van zaden noemt men de natuurlijke, die door middel van stek, tjangkok of ent de kunstmatige methode. Bij elke methode in het bijzonder moet er naar gestreeft worden het ras te verbeteren. Eene strenge teeltkeuze moet dus plaats hebben en men gebruike dus slechts de zaden van de lekkerste en mooiste vruchten, afkomstig van gezonde, goed dragende boomen of stekken en enten van de beste boomen. Die te vinden is niet altijd eene gemakkelijke taak.

De heer W. eindigt zijne lezing met te wijzen op het nut van toetreding tot de vereeniging.

Onder het opschrift **Hongersnood en regeeringshulp op Java** bespreekt „Widoera" in de *Javabode* de schaarschte aan levensmiddelen onder de inlandsche bevolking van Midden-Java en andere streken en de wijze, waarop de regeering steeds hulp verleent. Schrijver is van meening dat, bij het verschaffen van hulp, niet steeds naar een vast systeem gehandeld mag worden.

Hongersnood, zegt hij, worde slechts geproclameerd in de uiterste noodzakelijkheid, als calamiteiten oogst na oogst hebben doen mislukken, als dessa-solidariteit werkelijk onmachtig blijkt, omdat er inderdaad geen rijkdôm, geen overgelegd voedsel in de dessa is.

Dan, eerst dan, dient geholpen, maar ook goed geholpen.

Een bepaald systeem omtrent de wijze, waarop hulp verstrekt dient te worden, bestaat echter tot dusver niet. De hulp werd en wordt gegeven in de gevallen dat 's lands dienaren die onafwijsbaar noodig achten, op de wijze en onder de voorwaarden, die plaatselijk het meest wenschelijk en aangewezen bleken.

In urgente gevallen stelt het hoofd van gewestelijk bestuur de noodige fondsen beschikbaar onder nadere goedkeuring der regeering, in andere gevallen wordt regeerings-machtinging gevraagd. Wellicht zal de welvaarts-commissie een program vaststellen, dat in dergelijke gevallen zal dienen te worden gevolgd, daarop behoeft thans niet vooruit geloopen te worden.

Men acht het echter zeer gewenscht om, in lijdzame afwachting overigens, er zooveel nadruk op te leggen, dat vooral gewaakt worde tegen het op den voorgrond stellen van onwrikbare oeconomische formules, welke steeds de actie zullen moeten beheerschen.

Zoo is er eene oeconomische formule, die dreigt eene plaats te veroveren, waar zij veel kwaad zal kunnen berokkenen; zij luidt: „geen hulp zonder aecquivalent. Bedeeling zonder dat daarvoor gewerkt wordt, vernedert hem, die ze ontvangt, bevordert luiheid en indolentie, voedt het pauperisme". Zeer juist, wanneer het den enkeling geldt, die te traag is om te werken of met ernst werk te zoeken, maar blijft dit axioma ook geldig, waar het er om gaat eene omkomende bevolking voor den hongersdood te redden?

In zoo'n geval dient onmiddelijk geholpen te worden en komen axioma's eerst in de tweede plaats.

Daarna gaat de schrijver na, welke beginselen in Britsch-Indië de houding der regeering tegenover de hongersnooden achtereenvolgens beheerschte, waaruit blijkt dat dáár honderdduizenden menschenlevens ellendig verloren gingen door het doctrinair zich vastklampen aan staathuishoudkundige begrippen. De schrijver eindigt zijne beschouwingen, met te hopen dat het stellen van „onwrikbare regels" en het te gereed aannemen van „oeconomische grondbeginselen" van ons Indië verre moge blijven en de gelegenheid behouden blijft om te rade te gaan met „hart en verstand".

RECLAMES.

West-Indische Berichten.

Men weet, hoezeer de bevordering van den kleinen landbouw thans voor Suriname een gewichtig vraagstuk is, van welks richtige oplossing volgens sommigen de toekomst van die kolonie voor een goed deel afhangt.

Wij achten het daarom niet ondienstig om aan de memorie van toelichting op de, onlangs den Kolonialen Staten aangeboden begrooting voor 1904, dat gedeelte te ontleenen, hetwelk op den kleinen landbouw betrekking heeft, te meer wijl dit een duidelijk beeld geeft van den tegenwoordigen stand van het vraagstuk:

Onder de maatregelen, die van bestuurswege kunnen worden genomen, om den kleinen landbouw te bevorderen, neemt het verstrekken van renteloze voorschotten eene voorname plaats in.

De behoefte aan verhooging van de bedragen daarvoor op de begrooting uitgetrokken, blijkt duidelijk uit de omstandigheid, dat het voor het jaar 1903 toegestane bedrag op dit oogenblik reeds is uitgegeven.

Gestadig neemt het aantal personen toe, die in den kleinen landbouw een middel van bestaan zoeken. De aanvragen om land worden zoowel gedaan door personen, die in de kolonie geboren zijn, als door immigranten. Naar mate het aantal kleine landbouwers toeneemt, nemen ook de aanvragen om renteloze voorschotten toe.

Het meerendeel van de personen, die zich op den kleinen landbouw toeleggen, is onbemiddeld. Wanneer zij geen voorschot ontvangen, zal het velen niet mogelijk zijn om met kans van slagen landbouwer te worden.

Ook is het verstrekken van renteloze voorschotten van groot belang voor de personen, die zich met ijver op den kleinen landbouw hebben toegelegd en die de middelen missen om eene voldoende uitbreiding aan hun cultuur te geven.

Wanneer bij het verleenen van de renteloze voorschotten, de noodige voorzichtigheid in acht wordt genomen, dan keeren de gelden na 2 en 3 jaren weer regelmatig in de koloniale kas terug.

Tot heden kon er, in verband met het geringe crediet, niet aan gedacht worden om aan creolen, die op vestigingsplaatsen het landbouwbedrijf uitoefenden, een renteloos voorschot te verleenen, terwijl wel aan immigranten op vestigingsplaatsen voorschotten worden verstrekt.

Eene verhooging, opdat ook aan creolen op vestigingsplaatsen een voorschot kan worden gegeven, is zeer gewenscht.

Eene rechtmatige grief van de creolen-landbouwers, dat zij achter staan bij immigranten, zal daarmede weggenomen worden.

Verhooging van de artikelen 33 en 35 ieder tot f 10000,— wordt voor 1904 voldoende geacht.

Bij de behandeling der begrooting voor 1903 werd met klem betoogd de wenschelijkheid van het geven van uitbreiding aan vestigingsplaatsen en deze meening vond, blijkens de behandeling in Nederland, weerklank bij Regeering en Staten-Generaal.

Ook de ondergeteekende meent, dat de kleine landbouw het meest aan de verwachting zal beantwoorden, wanneer ze op vestigingsplaatsen wordt gedreven.

Als een voorbeeld van de resultaten van den kleinen landbouw op vestigingsplaatsen kan Alkmaar genoemd worden. Deze vestigingsplaats bestaat nu ongeveer 7 jaren en is nagenoeg geheel en goed beplant met cacao.

Uit den aard der zaak zijn de boomen nog slechts voor een zeer klein deel vruchtdragend. Eene vergelijking met bestaande plantages kan nog niet gemaakt worden; maar volgens het oordeel van deskundigen zal over eenige jaren geen minder product verkregen worden, dan op de best beheerde cacaoplantage van dezelfde grootte.

Nu levert Alkmaar aan andere landbouwproducten een bestaan op aan 200 gezinnen, te zamen bijna 600 zielen tellende.

Uit dit voorbeeld blijkt, dat de kleine landbouw, uitgeoefend op eene goed ingerichte vestigingsplaats, aan de verwachting beantwoordt.

Al naar gelang van de behoefte zal van bestuurswege land op vestigingsplaatsen beschikbaar moeten worden gesteld.

De behoefte aan beschikbaar land is op dit oogenblik grooter, dan ooit te voren. Het aantal aanvragen naar land door immigranten is op dit oogenblik zeer groot en zal in de naaste toekomst nog sterk toenemen, daar in April 1903 de contracten afgeloopen zijn van 600 Br. Ind. Imm. en in April 1904 een gelijk aantal zullen vrijkomen.

Ondergeteekende meent voor onderhoud en aanleg van vestigingsplaatsen op de begrooting voor 1904 een zelfde bedrag te mogen en te moeten brengen als voor 1903 werd goedgekeurd.

In 1902 werd voltooid de vestigingsplaats Lot No. 4, thans genaamd Nieuw Waldeck, ± 150 H.A. groot, verdeeld in 84 perceelen, terwijl in begin 1903 gereed komen Hecht en Sterk met pl. m. 190 H.A., en eene uitbreiding van Domburg met pl. m. 88 H.A.

De aanleg van eene vestigingsplaats bij Groningen komt in 1903 niet tot uitvoering, overeenkomstig de in het vorige jaar gedane toezegging. Naar aanleiding van den twijfel omtrent de geschiktheid van het terrein, geopperd bij de behandeling der begrooting voor 1902, is van bestuurswege door een daarvoor benoemde commissie een onderzoek gedaan naar de gesteldheid van den bodem en de geschiktheid van het terrein voor landbouw. Het advies van deze commissie is niet gunstig, zoodat vooralsnog niet tot uitvoering van het gemaakte plan zal worden overgegaan.

Voor 1903 maken diverse plannen een onderwerp van overweging uit, waarvan de voorbereiding zoover gevorderd is, dat, zoodra eene keuze zal zijn gedaan en het seizoen het toelaat, met de werkzaamheden een aanvang kan worden gemaakt. Het bestuur heeft echter bovendien verschillende aanbiedingen ontvangen van aan te koopen plantages. Opnemingen ter verkrijging van zekerheid omtrent de waarde der gedane aanbiedingen zijn onderhanden of hebben reeds plaats gehad en ten aanzien van Johan en Margaretha, gelegen naast den zetel van het districtsbestuur in Beneden Commewijne is reeds eene beslissing genomen. Deze verlaten plantage werd aangekocht voor de som van f 6000.—. Het lijdt dan ook geen twijfel, of de beschikbare gelden voor dit jaar nuttig kunnen worden besteed, terwijl hetzelfde mag worden verwacht van de aangevraagde gelden voor 1904, waaromtrent echter, in verband met de aanhangige plannen van aankoop of aanleg, bezwaarlijk thans een programma kan worden gegeven.

In verband met den voorgestelden spoorwegaanleg heeft ondergeteekende eene commissie benoemd, ten einde te rapporteeren omtrent de wenschelijkheid om terreinen, langs den ontworpen spoorweg naar het Lawagebied tusschen Paramaribo en Post Republiek, beschikbaar te stellen voor uitgifte van den kleinen landbouw.

Over pl. m. 10 K.M. gemeten van af de Dominéekreek, vindt men reeds links en rechts van het Pad van Wanica bewerkte terreinen. Daar bevinden zich de vestigingen op de voormalige gronden Mon Plaisir, achterl. van Tout-luifaut, Helena Christina, Nieuwe Grond en Welgedacht, en is over pl. m. 10 K.M. langs den weg domeingrond beschikbaar.

De commissie heeft onlangs haar rapport uitgebracht en, ofschoon erkennende, dat de uit te geven gronden niet behooren tot de rijke kleigronden dezer kolonie, meent zij toch te mogen adviseeren tot het beschikbaarstellen daarvan voor den kleinen landbouw, mits de perceelen, met het oog op den aard van den grond, groot genoeg worden genomen, om daarop ook voldoende veeteelt uit te oefenen.

De commissie heeft opgemaakt een plan voor de uitgifte dezer gronden en voor de, in dit verband daarmede noodzakelijke werken, welke in hoofdzaak betreffen de afwatering van de lager gelegen gedeelten der uit te geven terreinen.

Aangezien deze afwatering voor een deel ook een spoorwegbelang is te achten, adviseert de commissie om een deel der kosten van loozing ten bedrage van f 46600,— te doen drukken op den spoorwegaanleg.

Verder meent zij, dat de nog noodige werken als wegenaanleg, afsluiting waar noodig met achterdammen enz., geheel door het gouvernement zullen moeten worden gedragen in tegenstelling met de bestaande vestigingen langs het Pad van Wanica, waar de op de uitgegeven terreinen noodige wegen, trenzen enz. door belanghebbenden worden gemaakt met eenige hulp van bestuurswege.

Daartegenover meent echter de commissie dat, ter terugbetaling der van bestuurswege te maken kosten, welke den toekomstigen landbouwer zullen ontheffen van verschillende diensten, die hem nu onttrekken aan de bearbeiding van zijn perceel, een polderlast zou kunnen worden opgelegd, welke in verband met, voor de bestaande vestigingen aan te brengen verbeteringen in de loozing ook, doch tot een geringer bedrag, van dezen kan worden gevraagd tegen ontheffing van verderen onderhoudsplicht.

Het totaal noodig bedrag waarvoor 3994 H.A. beschikbaar zouden komen en de toestand van de bestaande terreinen (802 H.A. ten oosten en 1016 H.A. ten westen van het Pad van Wanica) zou worden verbeterd, wordt geraamd op f 152000.

De commissie stelt voor het volgende werkplan:

1e jaar	beschikbaar	138	perceelen	876	H.A.	f	52290.—
2e jaar	„	160	„	960	„		41940.—
3e jaar	„	200	„	1128	„		32730.—
4e jaar	„	160	„	960	„		25040.—
		658	perceelen	3994*)	H.A.	f	152000.—

De op te leggen polderlasten omvatten 3 pct. rente van het aanlegkapitaal en de helft der geschatte onderhoudskosten. Zij zullen alleen betaald behoeven te worden voor de in cultuur te nemen oppervlakte.

Zonder twijfel zal dus eenige tijd moeten verloopen eer de opbrengst het maximum bereikt: doch de indirecte voordeelen van het in cultuur brengen der langs den spoorweg gelegen terreinen, hoewel niet onder cijfers te brengen, mogen daarbij niet over het hoofd worden gezien.

In verband met het plan der commissie wordt f 53000.— gebracht op de begrooting voor 1904.

Eene spoedige uitvoering dezer werken is noodzakelijk, omdat het te voorzien is, dat, zoodra de spoorwegaanleg aanvangt, aanvragen tot uitgifte van perceelen daar langs zullen worden ontvangen en het zaak is van den aanvang af deze uitgifte stelselmatig te behandelen en door voldoende verzorging der loozing enz. zorg te dragen, dat deze terreinen zoo spoedig mogelijk in cultuur kunnen worden gebracht.

De heer C. P. Rier, een neger, de stichter van de eerste baptistische kerk in Suriname, die de nationale bijeenkomst der baptistische negers in Noord-Amerika ging bijwonen, liet zich door de *Line of Virginia* uithooren en zei daarbij o.a. het volgende:

„Van de meer dan 65000 zielen, waaruit de geheele bevolking van Suriname bestaat (de officieele cijfers gewagen van nagenoeg 75000 zielen) zijn 35000 negers. Niettegenstaande dit feit, vindt men bijna overal vooroordeelen tegen en onder de kleurlingen. Niet alleen zijn het de blanken, die het tegen de zwarten hebben, maar ook de negers onderling en wel voor een groot gedeelte de mulatten, mestiezen, castiezen, die weigeren zich met elkander te vermengen. Wij hopen dat ons zendingswerk veel zal bijdragen tot verandering dezer toestanden. Aan de scholen zullen afdeelingen zijn voor godsdienstig, opvoedend, landbouwkundig en werktuigkundig onderwijs".

De heer Rier is van oordeel dat Zuid-Amerika een ruim veld biedt aan den ondernemenden Noord-Amerikaanschen neger, vooral voor dokters, rechtsgeleerden, dentisten, ingenieurs en bedienaars van het goddelijke woord.

De *Surin. Bode*, dit interview besprekende, noemt het van haar standpunt, — de verdediging der belangen van het negerras naast die van de kolonie — een zeer aangename taak te verklaren, dat de *beschaafde* Nederlanders kleuren- noch rassenhaat kennen, wat wel het geval in Noord-Amerika is, zoodat de negers onder de Nederlandsche driekleur met een beetje goeden wil, niet minder een „eereplaats" in de Surinaamsche maatschappij, dan hun rasgenooten in Noord-Amerika zouden kunnen innemen.

*) De som klopt niet; bij optelling verkrijgt men 3924.
R. C.

INGEZONDEN.

Amsterdam 25 Juli 1903.

Geachte Redactie,

Naar aanleiding van het ingezonden stuk in uw Blad van 23 dezer No. 19, betreffende de immigranten uit Java in Suriname, veroorloof ik mij de onderstaande cijfers te putten uit een der bijlagen van de huishoudelijke begrooting van Suriname voor het jaar 1904.

Op 1 Januari 1902 waren:	mannen.	vrouwen.	jongens.	meisjes.
onder contract verbonden	3479	1244	286	284
in 1902 aangevoerd	159	71	1	„
„ „ geboren	„	„	63	66
„ „ op nieuw gecontracteerd	308	4	„	2
„ „ overschrijving van kinderen die den leeftijd van 15 jaar bereikten	3	1	„	„
in vorige jaren te min geboekt	1	„	1	„
Totaal	3479	1244	286	284
		5293		

In 1902 verminderde dit getal door:				
overlijden	54	19	28	23
expiratie van contract	571	250	75	71
ontbinding „ „	1	4	„	„
desertie	1	„	„	„
overschrijving van kinderen, die den leeftijd van 15 jaar bereikten	„	„	3	1
vorige jaren te veel geboekt	„	„	„	1
Totaal	627	273	106	96
		1102		
zoodat op ultimo December 1902 onder contract verbonden waren	2852	971	180	188
		4191		

Het wegloopen heeft zich dus bepaald tot 1, zegge één man, en men kan zich gerust verzekerd houden, dat aan dien arbeider, als zoodanig, weinig verloren werd, want — en hier wensch ik den meesten nadruk op te leggen — *ik ken geen land, waar de gecontracteerde arbeider zulke afdoende waarborgen heeft voor behoorlijke behandeling, als juist in Suriname;* en ik heb toch de toestanden en behandeling van gecontracteerde arbeiders persoonlijk en ter plaatse waargenomen in onze Oost- en West-Indische bezittingen, in Duitsch Nieuw Guinea en in Centraal Amerika, en meen dus bevoegd te zijn, over deze aangelegenheid te kunnen oordeelen.

Dat de Javanen weinig spaarzaam zijn en zeer zorgeloos, is juist, doch of dit de eenige oorzaak is, waarom geen hunner zich op den kleinen landbouw toelegt, is minstens twijfelachtig. Om een z.g. „grondje" te koopen, heeft hij geen geld en de „vestigingsplaatsen" zijn niet aangelegd in overeenstemming met zijn gezelligen aard; die zijn alle verdeeld in stukken van ± 2 Hectaren, waarop de huurder zich een hutje bouwt. Waren ± 2 H.A. afgezonderd voor woningen en erven (alléén voor Javanen onder een hoofd) en werd elken bewoner van zoo'n kampong een stuk bouwland van ± 2 H.A. aangewezen, dan zouden er wellicht een voldoend aantal reflectanten gevonden worden, vooral als ze de eerste maanden steun ontvingen tot hun eerste product leverbaar was. Die proefneming acht ik wenschelijk en behoeft niet kostbaar te zijn.

F. W. Morren.

Belangstelling wekken voor Indië.

Zeker hebben de lezers van het K. W. de debatten over dit onderwerp, gevoerd door de Heeren J. H. en Abell, met de noodige aandacht gevolgd. Niet alleen, dat de quaestie dit te over waard is, de wrijving van ideeën in de verschillende stukjes waar te nemen, is op zich zelf reeds interessant. Als oud-onderwijzer gevoelde ik mij vooral aangetrokken tot het vergelijken van de verschillende opinie's over „propaganda door onderwijs." Doch een eigen meening kon ik mij niet vormen; het is al zoo lang geleden, dat ik de school vaarwel zeide, ik ben „er uit". Daarom zocht ik de op het onderwerp betrekkelijke K. Wn bijeen en begaf mij naar m'n vriend Veritas, die het onderwijs getrouw gebleven is. Wij lazen samen de artikelen, en:

„Wat vindt je nu?" vroeg hij.

„Zij willen beiden propaganda ...."

„Natuurlijk, want dat is „belangstelling wekken", beweerde mijn vriend de schoolmeester.

„Als je nu zoo begint ... zeg zelf liever je meening."

„Wat zal ik je zeggen! De één wil de volwassenen bewerken. Die zijn vastgeroest in onverschilligheid, beweert de ander. We moeten bij de jeugd beginnen. Dat duurt veel te lang, meent de redactie. En is practisch onmogelijk, door de inrichting van ons onderwijs, voegt nummer één er weer aan toe. Ze hebben misschien allemaal gelijk."

„Dan zou de zaak hopeloos zijn."

„Toch niet. Du choc des opinions ... je weet wel. Ook is het niet genoeg, om tot een behoorlijk resultaat te komen, dat jij de zaak van één kant beziet en ik van een anderen. We moeten beiden de twee kanten bekijken."

De s-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad VAN HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 30 Juli 1903.

„Hoor eens aan! En meneer J. H. verwijt jelui nog al je eenzijdigheid."

„Volkomen terecht. Het bekomt ons vaak slecht, als we niet eenzijdig trachten te zijn. Ik herinner mij nog heel goed, dat ik het een paar jaar geleden hard te verantwoorden gehad heb tegenover vele vaders van leerlingen, toen ik de kinderen, bij het behandelen van de geschiedenis van Alva, gewezen had op de strenge plichtsbetrachting van dien man, en de stipte eerlijkheid, waarmede hij zijn eigen portemonnaie gescheiden hield van de staatskas. Dat werd thuis oververteld en daar had je het gaande! Alva was immers niets geweest dan een beul, een ellendeling, een baarlijke duivel . . . . En vertel jij me nu eens, wat je daaruit leeren kunt met betrekking tot de zaak, die je bezig houdt!"

Ik behield me in stilte voor, hem bij gelegenheid eens duidelijk te maken, dat hij op mij zijn schoolmethodiek niet behoefde toe te passen, en zei, dat ik hem niet begreep.

Hij glimlachte triumphantelijk en vervolgde; Wel, 't is heel eenvoudig: Kijk eens hier! — hier staat: „Volwassenen . . . hebben zich meestal teveel ontwikkeld in 'n bepaalde richting, om . . . een nieuw pad in te slaan." Maar mijn hemel, om *belangstelling* te toonen voor Indië, behoeft iemand zich toch geen levenstaak te maken van het naspeuren van Indische questies? En zeg me eens, hoeveel belangstelling gevoelde jij voor Indië op je twintigste, vijf en twintigste jaar? Geen lor, moest ik bekennen. Of zijn er alleen maar kinderen en oude mannen? En om nu op Alva terug te komen, ik verzeker je, dat de vader, die het moeilijkst van de gegrondheid van mijn meening te overtuigen was, volstrekt nooit belang gesteld had in geschiedenis en in z'n geloof aan Alva's beulachtige duivelschheid zoo vastgeroest was, als iemand maar wezen kan. Zoo gauw de menschen maar iets nieuws hooren, iets, dat tegen de sleur hunner gedachten in gaat, dan wordt de belangstelling wel wakker. Daarom zou ik in dit geval zeker vóór propaganda onder volwassenen zijn en ik geloof, dat „Oost en West" de goede richting volgt. („Wordt dan ook lid," zei ik — Dat zou hij.)

Maar er is uit dat voorvalletje met Alva's historie nog meer op te maken. De kinderen hadden er thuis over gesproken, en doen dit steeds, bijna allen zonder uitzondering, als hun iets vreemd of belangwekkend voorkomt. Dit is een zeer belangrijk punt, waaraan geen der beide schrijvers hier, genoegzame aandacht schijnen gewijd te hebben. Dit is propaganda van de ware soort. Klamp iemand aan, om hem tot het een of ander over te halen, — nog voor hij half weet, waar het u om te doen is, bereidt hij zich voor, tot tegenwerpingen maken; dit is ons nu eenmaal eigen. Maar het verhaal uit den kindermond, wekt dien onbewusten argwaan niet, daar het zonder vooraf beraamd doel gedaan wordt. Ik verzeker je, dat ik heel wat verzoeken gekregen heb om „dat boekje eens te mogen leenen, waarin stond van Saïdja's vader had een buffel", toen ik dat hoofdstuk uit den Havelaar voor de klasse gedeeltelijk voorgelezen en de rest verteld had. Die onwillekeurige propaganda, die zoo onopgemerkt van onder op, en langzaam maar zeker dóór-en-in-werkt, dat is je ware, daar geef ik de mooiste redevoeringen voor".

„Volgens jou is dus propaganda door de school het aangewezen middel?"

„Hm! Ik sprak zoo even over die Saïdja geschiedenis. Daarmee heb ik menigmaal zelfs vrij grooten jongens de tranen in de oogen gebracht maar — dat is ook bijna het eenige, wat ik weet te vertellen.

Ik ken Indië niet; op een hooge, zéér hooge uitzondering na, is geen enkel onderwijzer er geweest. Dat geldt ook voor onze leeraren We moeten alles dus uit de boeken hebben. En, mijn hemel, wàt voor boeken hebben we! — Kijk hier, dit! „Ten Have, Oost en West." Dat is een mooi, heel mooi boekje. En daarmede slaag ik er geloof ik, ook wel in, de aardrijkskunde van Indië voor mijn klasse begrijpelijk, zelfs prettig te maken Maar dit is dan ook al. Niet zoo, dat het diepen indruk maakt, dat er ook nà schooltijd over gesproken wordt. Dit is met geschiedenis bijv. niet zoo. Dat vak kunnen we zoo boeiend maken, als we willen. Echte historische verhalen voor jongelui, kort en lang. zijn maar voor 't grijpen — o, bij honderden! En ook voor de aardrijkskunde van andere landen is genoeg te vinden. Franschen, Duitsche, Engelsche verhalen-boeken over vreemde koloniën zijn er in overvloed, in het Hollandsch vertaald ook. Doch wat bestaat er van dien aard over onze bezittingen? Laatst had ik nog een boekje uit het Engelsch, van . . . ik weet niet. Louwerse leverde de vertaling. Een zéér boeiend kinderverhaal, waardoor ik op Haïti thuis raakte als hier in den Haag Maar waar vind ik zoo iets over Suriname, over Curaçao, of zelfs over Java? Zeker, ik kan naar de Koninklijke Bibliotheek e.d. gaan en uitgebreide werken raadplegen en zelf wat maken — maar, dat kost veel te veel tijd, ik heb méér te doen, dan het vak „Indië" te verzorgen. De duizenden onderwijzers buiten den Haag hebben hier bovendien óók niets aan De klacht is dus volkomen gegrond, dat ons onderwijs er niet op berekend is, belangstelling te wekken voor de koloniën. Maar om hierin verbetering te brengen, zou nog geen „hervorming van het onderwijs" noodig zijn. Als maar eens eenigen, die de pen kunnen voeren, en op de hoogte zijn, zich er voor spanden, om Indië en de West te behandelen, zooals Louwerse, Andriessen, Kievit, Molt en zoovele anderen, onze Vaderlandsche Geschiedenis behandeld hebben! Dat zou een dankbaar werk zijn. Want geloof mij, de onderwijzers zijn van goeden wille, en zouden bijzonder in hun schik zijn, als een droog, onvruchtbaar vak van den rooster veranderde in een, waarnaar de geheele week door de kinderen verlangd werd. Bovendien zou dat óók propaganda zijn onder volwassenen, want je weet wel, zoo er veel kinderen zijn, die groote-menschenboeken lezen, er zijn minstens evenveel ouderen, die boeken lezen voor jongelui bestemd. En dit zijn juist de duizenden „eenvoudigen in den lande," die ge anders met geen mogelijkheid voor uw zaak winnen zult."

Dat was de meening van mijn vriend. Wellicht vindt de Redactie van het Koloniaal Weekblad het der moeite waard, haar onder de oogen harer lezers te brengen.

Ten slotte zij opgemerkt, dat steller dezes geenszins meent, hiermede „het" propaganda-vraagstuk behandeld te hebben. Slechts één der vele onderdeelen heeft hij eenigszins nader trachten toe te lichten.

BERCKENKAMP.

Blanda contra Abell.

Van Blanda ontving de redactie een schrijven, waarin hij opnieuw er op wijst, dat de heer Abell zijn beschuldigingen tegen een deel der Indische pers niet heeft willen waar maken, door op bepaalde feiten te wijzen of namen te noemen.

Ook *B.* heeft er echter genoeg van en laat de rest gaarne aan de Indische pers over, die ongetwijfeld wel met den heer *A.* zal afrekenen.

De vraag: met welk recht hij, *B.*, zich als verdediger der Indische pers opwierp, vindt hij niet onredelijk en wil daarop ten slotte nog een antwoord geven, dat wij hieronder met zijn eigen woorden doen volgen:

„Sedert ettelijke jaren houd ik een Indische rubriek bij in een Nederlandsch weekblad en als zoodanig ben ik een trouw en dankbaar lezer dier Indische pers. Wekelijks ontvang ik een respectabele bezending Indische bladen. Dat is mij iederen keer een waar genot, zoo zelfs, dat ik dan liefst niemand bij mij zie om niet gestoord te zijn. En zie, daar komt me nu de heer Abell dat genot vergallen, door mij te waarschuwen, dat ik voorzichtig moet zijn, want dat er onder de makers van die bladen een ploertig en laaghartig zoodje schuilt, een „zeker soort journalisten", dat, uit gebrek aan ander werk, keisteenen smijt vlak in 't aangezicht van, hun-plicht-doende B. B. ambtenaren, dat zich met graagte en gretigheid werpt, „bromvliegen" als zij zijn, op allerlei inodores, om het lezend publiek daarvan hoofdschotels op te disschen, dat die bestuursambtenaren beschouwt als „het uitvaagsel van het menschdom", als „ontoerekenbare „idioten" en „door-en-door bedorven sujetten"! Ik, die zoo'n vertrouwen had in die pers! Had ik geen aanleiding mijn waarschuwer te vragen: met welk recht ontneemt ge mij mijn goed geloof en mijn goed vertrouwen, met welk recht vergalt ge mij mijn wekelijksch genot en wie zijn het, voor wie ik op mijn hoede moet zijn? Ik zelf, argelooze, kende ze niet, maar ik wilde ze leeren kennen om in 't vervolg op mijn quivive te kunnen zijn.

't Was dus geen verdediging van de Indische pers, wat ik beoogde. Ik vroeg slechts om opheldering, om inlichting. Ik wilde de krasse beschuldiging waar gemaakt zien. En dit ook tegenover de Nederlandsche pers, die toch al geen hoog denkbeeld van haar Indische zusters schijnt te koesteren en in haar dédain allicht steun zou vinden bij des heeren Abell's aantijging. Wie zal voor Indië opkomen, als de Indische pers dit niet langer vermag? De Nederlandsche bezondigt zich niet erg aan de Koloniën. 't Is dus noodig, dat er geen afbreuk wordt gedaan aan den stijgenden invloed der Indische pers.

Maar toch kwam er van mijn kant ook wel wat aanvechting tot verdediging der Indische pers bij. Die pers was zelf afwezig. Wie zou 't voor haar opnemen hier te lande bij den tegenwoordigen stand van zaken? En daarom kon ik een woord van protest toch ook niet weerhouden.

Ik geloof geachte Redactie, dat de Indische pers het in U waardeeren zal, dat gij Uwe kolommen hebt geleend tot „de vlakte," waarop ik den heer Abell ter opheldering en verantwoording heb geroepen, maar waarop deze niet is verschenen.

Voor die welwillendheid mijn besten dank.

Hoogachtend,
Uw. dw. dienaar
BLANDA.

26 Juli 1903.

Wij hebben ons gehouden buiten den strijd tusschen *B.* en *A.*, omdat wij overtuigd zijn van des heeren *A.*'s goede bedoeling, zooals hij die ook in zijne antwoorden aan B. heeft duidelijk gemaakt.

Was de heer *A.*, de gansche Indische pers aangevallen in plaats van, zooals zijne meening was, te velde te trekken tegen sommige uitbundigheden, die juist de oorzaak zijn, dat men hier in Nederland het recht meent te hebben, van uit de hoogte op haar neer te zien, dan zouden wij zijn stuk niet hebben opgenomen.

Hoe wij staan tegenover de Indische dagbladpers, en dat ook wij de partij der Indische pers opnemen, waar wij dit nuttig achten, is trouwens duidelijk gebleken uit een indertijd over haar geschreven Hoofdartikel.

R. C.

Boekaankondiging.

Enkele maanden geleden verscheen in de „*Bibliothèque contemporaine*" bij de Parijsche Uitgevers, *Calmann-Lévy*, een nieuw werk van den bekenden en gevierden Franschen schrijver, **Pierre Loti** (pseudoniem van den oud-zeeofficier, *Jules Viaud*, de l'Académie française) getiteld: **L'Inde** (*sans les Anglais*). Dit laatste heeft hij er zeker aan toegevoegd, omdat hij het boek opdraagt aan President Krüger en de Transvaalsche helden, in zijne eigen woorden gezegd: „*Je dédie ce livre, pour joindre mon humble tribut à l'hommage immense et unanime de tout ce qui, de nos jours a encore un coeur ou seulement une conscience!*"

Hij rept dan ook in de ruim 400 bladzijden, waar hij zijne reisindrukken van Engelsch-Indië mededeelt, met geen enkel woord van de Britsche overheerschers. Het geheel bestaat uit zes hoofdstukken, waarvan de meesten weer in onderdeelen, op zich zelf staande beschrijvingen, gesplitst zijn.

1°. Op weg naar Indië.
2°. Op Ceylon.
3°. Bij den Maharajah van Travancore.
4°. In het Indië der reuzen-palmen.
5°. In het hongerlijdende Indië.
6°. Naar Benares.

Daar de Britsch-Indische toestanden, de natuurtafereelen en de inboorlingen hier en daar nogal overeenkomst hebben met die van enkele deelen van Nederlandsch-Indië, vooral van Java, is het den lezers van het Koloniaal Weekblad, die niet in de gelegenheid mochten zijn, het origineele werk en al zijn schoonheid te genieten, zeker welkom in ons feuilleton de vertaling van enkele brokstukken te vinden.

Van het Ministerie van Koloniën ontving de Vereeniging het *eerste gedeelte* van het „Verslag over den „Waters- en Voedingsnood in de Residentie „Semarang, uitgebracht door de commissie, inge „steld bij Gouvernementsbesluit dd. 2 Juli 1902 no. 8."

Door het Hoofdbestuur werd dit boekwerk gesteld in handen der Redactie van het Weekblad ter bespreking, eene opdracht, waaraan wij in een volgend nummer zullen voldoen. Daarna zal het voor belangstellenden ter raadpleging op de leestafel worden gelegd.

Bij het verslag behoort eene kaart van de noodlijdende streken op de schaal van 1:200000, die van den toestand een duidelijk geographisch overzicht geeft.

Van vreemde Koloniën.

Verwoestingen door een cycloon aangericht. In het begin van de vorige maand is in een gedeelte van Tongkin en vooral in de hoofdstad Hanoi groote schade veroorzaakt door een cycloon, die over een breedte van 50 kilometers van het Zuiden naar het Noorden trok, tot voorbij Hanoi.

Te Thai-Binh lag alles tegen den grond en ook te Nam-Dinh werd veel schade aangericht. De katoenspinnerij en de distilleerderij te laatstgenoemder plaatse zullen gedurende geruimen tijd het werk moeten laten liggen. De velden zijn verwoest en alle dorpen der inboorlingen, welke de cycloon op zijn weg ontmoette, met den grond gelijk gemaakt.

Het voorkomen van Hanoi na den storm was allertreurigst. Er stond geen boom meer overeind in de straten; de telegraafpalen benevens de palen voor de electrische geleidingen waren ook alle omvergerukt; en de woning van den bevelvoerenden generaal evenals het paleis van den gouverneur werden zwaar beschadigd. Het inlandsch hospitaal bestond niet meer; 't lag geheel tegen den grond, terwijl in de europeesche ziekeninrichting twee zieken omkwamen van angst, veroorzaakt door het helsch lawaai, dat de storm maakte bij de vernieling van het zinken dak en van de verbindingsgangen tusschen de verschillende gebouwen.

Op de lijn van Bac-Ninh was een heele spoortrein omvergeworpen en langs de lijn van Nam-Dinh lagen er drie ten onderst boven.

De totale schade werd geschat op 20 millioen gulden.

Het waren de uitvoerige berichten, die met de mail werden aangebracht, waardoor men in Frankrijk voor het eerst op de hoogte gesteld werd van den grooten omvang der ramp. De officieele berichten, welke de telegraaf onmiddellijk na de ramp had overgebracht, deden niet vermoeden, dat 't zoo'n vaart had geloopen.

Het schijnt, dat men van hooger hand het wenschelijk oordeelde om niet te veel los te laten, ten einde het crediet der kolonie niet te zeer te schokken, nadat deze reeds, tengevolge van de waardevermindering van den piaster, een verlies van meer dan 3 millioen gulden had geleden.

De gouverneur-generaal Beau, die zelf te Hanoi tegenwoordig was, verklaarde in een onderhoud, dat de voorzitters van de Kamer van koophandel van Hanoi en van de Kamer van landbouw van Tongkin daags na de ramp met hem hadden, dat de moeielijkheden, die er het gevolg van waren, *in* het land *door* het land zelf moesten worden overkomen. Slechts door herhaalde bewijzen van weerstandsvermogen en van levenskracht zou men de laatste bedenkingen van het kapitaal kunnen overwinnen, welks medewerking noodig is voor de ontwikkeling van het land.

Engelsche Koloniën. Den 22sten dezer kwamen een aantal leden van het engelsch Lagerhuis samen om van den heer Humphy Berkeley, een in de kolonie Fidji gevestigd engelsch advokaat, het een en ander omtrent die kolonie te vernemen, dat ook onze aandacht verdient.

De bevolking der kolonie is tengevolge van de strenge wetten in de laatste twintig jaren van 120000 tot 105000 zielen geslonken. In één jaar tijds hadden de opperrechter, de waarnemende opperrechter, de advokaat-generaal en de man, die als opvolger van laatstgenoemden functionnaris was aangewezen, er voor bedankt om hunne betrekkingen verder waar te nemen, resp. te aanvaarden.

Een zware hoofdelijke belasting, gedwongen arbeid aan de wegen en belemmerende bepalingen ten opzichte van de vrije beweging der inboorlingen in de kolonie zelve, brachten dezen in een toestand van slavernij. De heer Berkeley, die onlangs in een aantal rechtzaken als verdediger was opgetreden van inboorlingen, die z. i. hardvochtig behandeld waren, is naar Engeland gekomen met een door 10000 inboorlingen geteekende petitie, waarin aangedrongen wordt op wijziging in de bestaande wetgeving. Vroegere petitiën waren door den gouvernementssecretaris naar de prullenmand verwezen.

De heer Berkeley somde gevallen op van hoofden, die verbannen waren als onderteekenaars van aan den Koning gerichte petitiën, en gaf ook details ten beste van een geval, waarin een magistraat, zonder voorafgaand onderzoek, last gaf om een inboorling af te ranselen.

Sin Charles Dilke, die zich onlangs mèe boos maakte op den Congo-staat, zeide, dat hij altijd had volgehouden, dat het, voor Fidji bestaande bestuursstelsel slecht was; maar het was door verschillende gouverneurs verdedigd. Zouden echter werkelijke misslagen kunnen worden aangetoond, dan kon z. i. een onderzoek niet achterwege blijven.

Moge het vorenstaande al voldoende wezen om aan te toonen, dat wij heusch niet overal bij Engeland in de leer moeten gaan om onze koloniën verder in het belang van den inboorling te besturen, bepaald ergerlijk is dunkt ons het plannetje van den man met de orchidee, van Joe den Brave, om de kosten van het onderhoud van een legerkorps van 25000 man in Zuid-Afrika voor drie vierden door de uitgemergelde Hindoes te laten betalen, omdat de mogelijkheid bestaat, dat Rusland zou willen trachten een einde te maken aan het zegenrijk engelsch bestuur in Indië, waaraan in tien jaren tijds tien millioen Hindoes den hongerdood hebben te danken. Om zich dat faveurtje niet te laten ontnemen, moeten de luitjes er wel wat voor over hebben om een flinke troepenmacht onmiddellijk bij de hand te hebben, om c.q. den russischen beer op zijn plaats te zetten.

Waarom kan Engeland de verdediging van zijn indisch rijk tegen een russischen inval niet overlaten aan de honderden millioenen, die

> bow to Englands mighty throne *)
> to show the world that they acknowledge
> Old Englands emperor alone?

Daar bestaan genoegzame redenen voor, meenen wij, evenals voor ons om het niet een plicht der dankbaarheid voor den Javaan te achten, om, als het eens noodig mocht wezen, zich eigener beweging als verdediger op te werpen van de driekleur, die zooveel leed over zijn land heeft gebracht en zoo weinig goeds, dat wij zelven nu als met de handen in het haar zitten om te helpen, voor zoover er nog te helpen valt.

Een illustratie op de, den Engelschman zoo dikwerf ten onrechte toegedichte eigenschap van den inboorling tot zich op te heffen, is nog het feit, dat vele leden van het nieuw-zeelandsch parlement, waaronder ook voorstanders der huidige regeering, hun misnoegen te kennen gaven over de benoeming van den koning der Maoris, Mahoeta, den vertegenwoordiger van meer dan 40000 inwoners der kolonie, tot lid van den wetgevenden raad. Alsof niet juist op het gebied van wetgeving uit een oogpunt van rechtvaardigheid en menschelijkheid veel moet gelegen zijn aan voorlichting van die zijde.

Wij wenschen onder dit hoofd nog even melding te maken van de annexatie door Amerika van eenige onbewoonde eilanden, die de „British North Borneo Company" acht tot haar gebied te behooren.

Een amerikaansch oorlogschip plantte de sterrenbanier op de eilanden Taganac, Boaan, Bagoean, Bakkoengaan, Lihiman, Sibaoeng en Mankayan, waarvan de beide eerstgenoemde de haven van Sandakan, een der uitvoerhavens van het engelsch protectoraat, beheerschen.

Merkwaardig is het, hoe *manis* de *Times* zich over dit geval uitlaat. „In welingelichte kringen", schrijft het blad, wordt de zaak beschouwd als vatbaar voor een spoedige regeling. Misschien is er een misverstand geweest van de zijde van het amerikaansche oorlogsschip". Merkwaardig noemt het blad echter toch de, van Washington afkomstige uitlegging van het geval, dat de bevelvoerende vlagofficier in de filippijnsche wateren waarschijnlijk de, tot de Cagayan- en Siboetoe-archipels behoorende eilanden in bezit genomen heeft, daar Cagayan minstens 50 mijlen en Siboetoe nog verder verwijderd ligt van het naastbij gelegene der genoemde eilanden.

Congo-staat. Geen mensch is onfeilbaar, hoe zou 't dan een staat kunnen zijn als de hierbedoelde, waarin noodzakelijk aan menschen, feilbare wezens, naast groote verantwoordelijkheid ook buitengewone rechten moeten worden toegekend? Men kan ons niet overtuigen, dat het in de duitsche, fransche, engelsche en portugeesche koloniën in Afrika zooveel beter zou toegaan dan in den onafhankelijken Congo-staat, dat daardoor een beroep op het menschelijk gevoel zou worden gerechtvaardigd, uitgaande van mede-geïnteresseerden in het zwarte werelddeel.

Eigenbelang is des Pudels Kern bij het engelsch gedoe, waarbij zich nu ook de president van de „Deutsche Kolonial Gesellschaft", hertog Johann Albrecht van Mecklenburg, voor het koloniale Duitschland heeft aangesloten.

Engeland kan het b. v. maar niet verkroppen, dat zijn handel koud blijft van hetgeen er op dat gebied in den Congo-staat omgaat, terwijl Duitschland, dat in Duitsch-Oost-Afrika een kolonie bezit van twijfelachtige waarde, die nog bovendien hoofdzakelijk schijnt te bestaan om het engelsch Zanzibar tot bloei te brengen, zijn karavanen naar gene zijde van het Tanganyika-meer wil kunnen zenden, om er de producten te halen, die in het dorre land aan deze zijde ontbreken of ten minste niet in voldoende mate aanwezig zijn, om van Dar-es-Salam, de aangewezen uitvoerhaven voor dit gebied, een markt van eenige beteekenis te maken.

De Congo-staat doet niet anders in zijn gebied voor eigen rekening en risico, dan wat in andere koloniën in het zwarte werelddeel aan de groote particuliere maatschappijen door uitgebreide concessiën is overgelaten.

Hertog Johann Albrecht maakt er den Congo-staat een verwijt van, dat de uitvoer van dit land ter grootte van meer dan twee millioen vierkante kilometers en met een bevolking van 40 millioen zielen een cijfer van 50 millioen franken bereikt, terwijl de invoer slechts ruim 20 millioen franken bedroeg. Het excedent geeft zijns inziens aan, wat de Congo-staat door zware belastingen en door de producten aan zich te trekken, aan den inboorling te kort doet. De hertog vergeet echter, hoe b.v. het monopolie van de „Jaluit-Gesellschaft" in de Karolinen werkt.

De Congo-staat wordt lastig voor Engeland en Duitschland, wijl hij zijne inkomsten voor een goed deel besteedt voor verbetering van het verkeerswezen en daardoor de karavanen uit het binnenland tot zich trekt.

Zoo men achter de schermen kon zien, zou o. i. blijken, dat het den neger in den Congo-staat al even beroerd gaat, als zijn rasgenooten in Kameroen, Nigeria, Dahomey, Anggola en elders.

Maken de Engelschen er wel misbaar over, dat onlangs moet zijn gebleken, dat portugeesche officieren zelven in Afrika een stuivertje er bij verdienen met den slavenhandel, totdat het eindelijk te bar werd en een twintigtal van die luitjes op zwart zaad werden gezet? Portugal laat Engeland in zijn koloniën kalmpjes begaan, als ware het daar heer en meester, en kan dus bij John Bull geen kwaad doen. Met het oog hierop trof ons een bericht over:

Boeren in Mossamedes. De portugeesche kolonie Anggola, ten noorden van Duitsch-West-Afrika gelegen, schijnt een zekere aantrekkingskracht uit te oefenen op de Boeren, die er voor bedanken om onder het Milner-régime, d. i. onder het bestuur van het cosmopolitisch johannesburgsch schurkentroepje, in hun land te blijven. Het zijn vooral de provinciën Benguela en Mossamedes, waar te midden der savannahs, ten Zuiden van den Coanza, nog weidevelden worden gevonden, die het einddoel vormen van de treks der onverzoenlijken.

Terwijl het district Mossamedes in 1898 nog slechts 4800 blanke inwoners telde, is hun aantal thans, ten gevolge van de immigratie van Boeren, tot 6800 gestegen, zoodat zich in dien tijd omstreeks 2000 Transvalers in die streek moeten hebben gevestigd.

Wanneer men nu weet, hoeveel Engeland in de portugeesche koloniën in de melk te brokken heeft, staat het o. i. te bezien, of de Boeren in Mossamedes niet eerlang tot de ontdekking zullen komen, dat zij van den regen in den drup geraakten.

*) buigen voor Engelands machtigen troon
om der wereld te toonen, dat zij erkennen
oud-Engelands keizer alleen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Verslagen en Mededeelingen der Kon. Akademie van Wetensch. Afd. Letterk. 4e Reeks. Dl 5. 3e druk. 1903.

Alb. C. Kruyt: De rijstmoeder in den Indischen Archipel.

Kon. Akademie van Wetensch. Verslag van de verg. der wis- en natuurk. Afd. Dl XI (1903), 2e ged.

Dr. A. W. Nieuwenhuis: Invloed van veranderde levensomstandigheden op de physieke en psychische ontwikkeling der bevolking van Centraal-Borneo.

De Cultuurgids. 2e en 3e afl. 1903.

E. d. B.: Het overwegend belang van entomologisch onderzoek voor de bergcultures. — W. Wille: Een machine om koffie van het zilvervlies te ontdoen. — Rogué: Over onderhoud en bemesting van koffietuinen. — E. d. B.: Dadapsoorten en variëteiten. — Y. Henry: Katoen in Egypte. — H. ten Oever: Eenige ervaringen van het boschwezen omtrent de Ficus elastica. — E. d. B.: Invoer van getah-pertja planten op Java. — Over cacao en kina. — Korte berichten omtrent koffie, thee, kina, katoen, cautchouc en peper. — Entomologische mededeelingen. Enz.

De Rijnsche Zending. 34e jaarg. (1903), No. 2.

In Memoriam (Dr. A. Schreiber). — Een palmtakje op het graf van Dr. A. Schreiber. — Het 75-jarig jubileum van het Rijnsche Zendinggenootschap. — Sumatra. De moeilijkheden waarmede zendeling Bruch op zijn post Pangomboesan te kampen heeft. — Jaarverslag over het seminarie Sipoholan, door zendeling Warneck. — Overzicht van den arbeid op den zendingspost Lagoeboti, door zendeling Steinsiek. — Nias. Bericht uit Goenoeng Sitoli, door Br. Kramek.

De Indische Mercuur. 28 Juli 1903. No. 30.

Gele tabakken. — Indrukken uit Amerika Nog eens Chicago. — Soekaboemische Landbouw-vereeniging. — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen. — Nieuwe Maatschappijen. — Kleine mededeelingen. Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	31 Juli	14 Aug.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	8 Aug.	22 〃	11.30 's av.
Genua, Nederland,	11 〃	25 〃	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	11 Aug.	1 Sept.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	8 〃	22 Aug.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	31 Juli	14 〃	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	3 Aug.	17 〃	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Aug.	8 Sept.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	31 Juli	11 Aug.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	11 Aug.	1 Sept.	11,30 's av.

ADVERTENTIËN.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

Maison A. N. BORSBOOM.

Salon de Coiffure.

HEERENGRACHT 50a,
bij het Bezuidenhout, Den Haag.

Aparte Salons voor Dames en Heeren.
Atelier voor alle soorten Haarwerken.
Hoofdwasschen voor Dames
met Mérang, Shampooing en Pétrole.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.

Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor,
's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,
over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
Machinale Stoomzuivering
van Bedveeren.
Wasschen, opmaken en
repareeren van beddegoed.

Corsmit Brossois & C°.
Meubelfabriekant
DEN HAAG.

Compleete Meubileering,
benevens verhuur van Meubilair.
Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—
Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.
18, WAGENSTRAAT 18.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81. Telephoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILEERINGEN,
zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen,
boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
Gemeubileerde Huizen te Huur,
waarbij:
Huizen met 10 Kamers à *f* 100 per maand.
Benedenhuizen ad » 45 per maand.
Bovenhuizen ad » 60 per maand.
Geheele Inrichtingen steeds voorradig.
GORDIJNEN. **TAPIJTEN.**

Prachtige, Verb.

SINGER-NAAIMACHINE

met Kast, van de laatste verbetering voorzien, winkelprijs f 47.50, nu à contant voor **f 25.—**, met 5 jaren garantie en gratis onderricht.

NIEUWE SAXONIA, op houten voet, geruischloos werkend, **f 16.—**.

NAAIMACHINEHANDEL.
20a, Korte Houtstraat
Teleph. 192,
DEN HAAG.
Sedert 1888 gevestigd.
Honderden tevredenheidsbetuigingen
ter inzage.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. **Schenkweg 216**

VERMEULEN's Fotografisch Atelier,

Toussaintkade 11, 's-Gravenhage,
is de meest gunstig bekende inrichting
VOOR
Moderne Fotografie.
Vlugge en artistieke afwerking.
Zéér billijke prijzen.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1903	van Marseille. 1903	te Port-Said. 1903	te Padang. 1903.	te Batavia. 1903.
Merapi	8 Aug.	20 Aug.	25 Aug.	13 Sept.	15 Sept.
Gedé	22 „	3 Sept.	8 Sept.	27 „	29 „
Oengaran	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct
Sindoro *	19 „	1 Oct.	6 Oct.	26 „	28 „
Salak	3 Oct.	15 „	20 „	9 Nov.	11 Nov.
Lawoe	17 „	29 „	3 Nov.	23 „	25 „
Ardjoeno	31 „	12 Nov.	17 „	7 Dec.	9 Dec.
Goentoer *	14 Nov	26 „	1 Dec.	21 „	23 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

CHRISTN. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,

Paviljoensgracht 21a. **'s Gravenhage.**
Fabriek van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Vlugge bediening. — Solide artikelen.

Leverancier zoowel Binnen- als Buitenlandsch voor HARMONIE-, FANFARE- en STRIJKORCHESTEN.

Specialiteit in
Saxophons, Obo's, Engelsche Hoorns,
Fagotten, Bas-Clarinetten,
Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten.
enz enz.

Clarinetten van hout en caoutchouc.

Groote Magazijnen van alle
op dat gebied behoorende Artikelen.
Guitares, Citers, Banjo's,
Harmonica's, enz.
Ook alle daarbij behoorende Artikelen.
Goedkoopste adres voor
Reparatie aan alle Muziekinstrumenten.

Scherp concurreerende prijzen. **Prijscourant op aanvraag gratis.**

LOA PO SENG & Co.

WELTEVREDEN, BATAVIA.

Belasten zich gaarne met de verzending, voor wederverkoopers, van Indische Provisiën enz. enz. Men vergete niet bij aankomst in Indië evengemelde firma als leveranciers te nemen, handelaren in provisiën, dranken, mode-artikelen enz

---

WILH. E. JANSEN Jr.

MAGAZIJN VAN
ECHTE RIETEN KOFFERS, REIS-ARTIKELEN,
Fijne Lederwaren.
ZEESTRAAT 14. — DEN HAAG.

---

van Soest en van der Weijde

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging . . . . 3 pct.
Voor 1 maand . . . . $3^1/_4$ „
„ **3 maanden** . . . . $3^1/_2$ „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.
Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.
DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.
De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",
HAAGPOORT 4.
Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.
Gecomprimeerde Photo-Artikelen.
CASCARA-PASTILLES / WONDEROLIE-PASTILLES } zeer aangename laxeermiddelen.
INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.
LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGEERINGEN.
Zie aanbevelingen **Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg, Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen**, enz. enz.
Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.
Vraag slechts ons Fabrieksmerk. **Te bekomen bij alle Apothekers.**

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,
Ruime Keuze
Strandschoenen en Reispantoffels.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKEPRIJZEN.

ETABLISSEMENT VOOR
PEDI-MANICURE BEHANDELING.
Anglo-American Therapie.
SCHOONHEIDS-MASSAGE,
Gezichtstoombaden, Electrische Gezicht- en Schoonheids-Massage.
(Systeem Heinrich Simons, Berlin.)
Consult iederen dag van 2-4 uren.
Willemstraat 77, bij de Mauritskade.
's-GRAVENHAGE

SIEGEL-PIANINO.

„Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici."
HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van Muziek-Instrumenten,
voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Ontvangen: Witte en Zwarte Ketan.
Versche Kruiden: Laos-djahé, Koenjit, Temoe koentjie, Ketella, Bangkoewang, Temoe Lawak, Manissans, Samballans, Boemboe's.
Gebroken Mie **20 cts.** de 5 ons (tijdelijk).
VERSCHE PISANG.

W. J. van der Broek,

Mr. Vleeschhouwer.
1ste van den Boschstraat 103, Den Haag.
TELEPHOON 163.
Blijft zich voortdurend aanbevelen voor **Prima kwaliteit** RUND-, KALFS-, LAMS- en ZUIGLAMSVLEESCH.
VRAAG PRIJSCOURANT.

OOST en WEST.

RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) *f* 0.70.
Diné *f* 1.25 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.